

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om fiskeri i Flensborg inderfjord.

(Første behandling findes i tidenden sp. 1064).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1-6 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af anden behandling af:

*Forslag til lov om leje,
forslag til lov om boligbyggeri,
forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen,
forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v. og
forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring. (Om personlige tillæg til invalide og folkepensionister m. v.).*

(Foregående del af anden behandling findes i tidenden sp. 1465).

Forhandlingen genoptoges.

Aage Fogh: Det er lovforslagene om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen, om kommunale ejendomsskatter og om ændring i folkeforsikringsloven, jeg gerne vil gøre nogle bemærkninger om. Jeg anbefaler at stemme for de ændringsforslag, der er stillet af de højtærede ministre, og derefter at stemme for lovforslagene i deres helhed.

Under debatten i går viste det sig, at det særlig var skattelovsforslagene, der havde vakt oppositionens ubehag, og jeg bemærkede, at det ærede medlem hr. Lorentzen udtrykkelig sagde, at hvis regeringen var villig til at give afkald på disse skatteforslag, var der mulighed for en forhandling mellem oppositionen, i hvert fald mellem venstrepartiet og regeringspartierne, om huslejelovgivningen og byggestøttelovgivningen. På den baggrund finder jeg anledning til at gøre nogle bemærkninger om hele udviklingen af denne sag.

I 1939 gennemførte, så vidt jeg ved, en absolut enig rigsdag forslaget om huslejestop. Det viste sig efter besættelsen af landet, da besættelsesmagten lagde beslag på store husrum, at det var absolut nødvendigt med et sådant indgreb i lejelovgivningen, fordi man selvfølgelig ikke kunne lade lejerne være uden beskyttelse i en periode, hvor husrum var en mangelvare i den grad, som tilfældet var. Jeg konstaterer derfor, at lejestopet har samtlige partier i folketinget fælles ansvar for. I 1946 under ministeriet Knud Kristensen gennemførte man den første byggestøttelovgivning. Det var indenrigsminister Kjær, der stod bag denne lovgivning, der siden under de skiftende regeringer har antaget et meget betydeligt omfang. Det er store beløb, staten her har anvendt, fordi de både store og lettilgængelige lån var efterspurgt og efter mit skøn medvirkende til at sætte byggeomkostningerne op, og trods de store tilskud, der blev givet enten i form af billig rente eller i form af m²-tilskud, udviklede der sig en spænding imellem de to huslejeniveauer, dels det niveau, vi havde i kraft af huslejestopet fra 1939, dels det niveau, der blev gældende for de nye ejendomme. Det var klart for os, at den situation i det lange løb ikke kunne opretholdes. Men jeg understreger igen, at så langt som hertil har i hvert tilfælde de fire gamle partier det fæl-

[Aage Fogh.]

les ansvar for det, der er sket. Efter min vurdering burde venstre-regeringen, der sad fra 1950 til 1953, have udvist større energi for at afskaffe restriktionerne på dette område, men det eneste, der skete i den periode, var dette, at man i 1951 gik til en husleje-forhøjelse på 5 pct. i relation til lejen i 1939. Det var hele indsatsen indtil 1953, og man tør vel nok sige, at denne indsats var uden større betydning.

I 1954-55 skete der i hvert tilfælde tre ting, som har relation til de problemer, vi arbejder med i dag, og som, så vidt jeg kan se, også bør tages med, når man skal bedømme den stilling, de forskellige partier indtager til problemerne. Jeg gør opmærksom på, at i december 1954 gennemførte folketinget en ændring i skattelovene, der betingede, at hovedstadskommunerne fik ret til at udskrive større beløb på grundskyld og på forskelsværdierne. Jeg gør endvidere opmærksom på, at Frederiksberg kommune, der som bekendt har konservativt styre, gik til den yderste grænse ved at fastsætte grundskyldpromillen til 12 og ejendomskyldpromillen til 9; højere kunne man ikke komme. Jeg synes imidlertid, det har sin interesse nu at konstatere, at det konservative styre på Frederiksberg benyttede alle muligheder på det område. Det er i denne forbindelse også værd at gøre opmærksom på, at husejerne på Frederiksberg, der måtte betale denne skat, selvfølgelig havde mulighed for at overvælte den på lejerne, og de gjorde det i fuld udstrækning.

Det næste, jeg konstaterer, og som har betydning i denne forbindelse, er, at vi her i folketinget i 1955 gennemførte — i april måned, tror jeg — en husleje-forhøjelse, der sammen med det, der var gennemført i 1951, androg 23 pct., stadig væk i relation til huslejen i 1939. Denne lovgivning blev gennemført af et enigt folketing; i hvert fald var de fire gamle partier enige; de har et fælles ansvar. Denne lovgivning blev i maj 1955 efterfulgt af en lov, der bestemte, at grundskyldpromillen og ejendomsskyldpromillen i de danske købstæder skulle hæves, så de kom på højde med de promiller, der gjaldt for København og Frederiksberg. Loven blev vedtaget med 103

stemmer, hvilket i praksis vil sige, at den blev enstemmigt vedtaget i det høje ting.

Jeg har ønsket at fremhæve disse ting, fordi de efter mit skøn for det første beviser, at vi har et fælles ansvar for den udvikling, der har været på dette område, og for det andet, at de forslag, der nu foreligger, heri også indbefattet skatteforslagene, ikke er noget nyt. De adskiller sig ikke principielt fra de forslag, som venstre og de konservative stemte for i 1955. Derfor beklager jeg, at vi ikke har kunnet få et samarbejde nu.

Forud for valget i 1957 er jeg temmelig sikker på, at alle, der valgtes i min gruppe, havde givet tilsagn om, at når valget var overstået, var det en af de opgaver, de ville arbejde for: at medvirke til udligning af huslejeniveauerne for derigennem at komme frem til en tilstand med større frihed på dette område. Det tjener derfor til ære for den nuværende regering, flertalsregeringen, at den har taget sagen op, og jeg er ganske enig med min partifælle, det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp i de bemærkninger, hun gjorde i går angående dette spørgsmål; det var en nødvendighed, at vi fik sagen til behandling. Jeg kan godt indrømme, at det havde været rart, om vi kunne have fået den et år tidligere, men heroverfor vil jeg også gøre opmærksom på, at det jo er en meget indgribende lovgivning, vi står over for. Den er ubehagelig både for ejere og lejere, og derfor var det nødvendigt med en grundig forberedelse, inden forslagene kunne forelægges.

Det, der nu foreligger, er, at man forhøjer huslejeniveauet med 30 pct. i forhold til 1939, og at man gør det på en sådan måde, at de 16 pct. tilfalder ejeren, medens de 14 pct. tilfalder det offentlige. Jeg har bemærket mig, at man fra oppositionens side har sagt: ja, dér kan du se den forskel, der er på 1955 og nu; dengang var det det offentlige, der fik en lille part, en ganske lille part på nogle få procent, medens det var ejerne, der fik den store part. Det er rigtigt, og heroverfor vil jeg gerne gøre den bemærkning, at jeg synes også, at denne udvikling er rigtig. Når man ikke turde tage hele udligningen på én gang, men ville begynde småt, var det afgjort rigtigt, at man dengang ved den første udligning gav den store part til ejerne og den lille part

[Aage Fogh.]

til det offentlige. Når vi nu går til det næste og forhåbentlig det sidste skridt, hvorefter lejen bliver forhøjet med 60 pct., så vi kommer op i nærheden af balancepunktet, er det efter mit skøn rimeligt, at det bliver sådan, at jo nærmere vi kommer dette balancepunkt, får det offentlige en forholdsvis større part og ejerne en forholdsvis mindre. Når disse love er gennemført og ført ud i praksis, vil de give til resultat, at af stigningen på de 60 pct. har ejerne fået ca. $\frac{2}{3}$ med forpligtelse til vedligeholdelse, og ca. $\frac{1}{3}$ er tilfaldet det offentlige.

Jeg synes, det er rigtigt sådan, og jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om en påstand, jeg ofte har mødt i praksis. Folk siger: ja men er det da forsvarligt, at det offentlige overhovedet får nogen andel, ville det da ikke være det rigtigste, at ejerne fik det hele? Heroverfor er der grund til at erindre om, at det nu snart er 20 år siden, vi gennemførte huslejestoppet i 1939. I løbet af disse 20 år er der efter mit skøn sket det, at mindst halvdelen af udlejningsejendommene har skiftet ejere. Dette ejerskifte er sket på grundlag af og i henhold til den kunstige leje, og derfor tør det vistnok siges, at hvis man tænkte sig at gå til, at de nuværende ejere fik hele stigningen, ville der blive en urimelig fortjeneste for dem, der sidder med ejendommene i dag.

Jeg har prøvet på at følge dette problem ret nøje ved meget ofte i perioden fra 1950 til dato at henvende mig til et ejendoms-salgskontor i København for at spørge, på hvilket grundlag jeg kunne købe ejendomme, der var til salg. Den sidste oplysning, jeg har fået for bare få måneder siden, drejede sig om en patricierejendom ude på Østerbro, der kunne købes for en lille million med en udbetaling af knap 100 000 kr. En anden gjaldt en ejendom her i det gamle kvarter med 6 lejligheder, der havde et afkast på 5 000 kr. om året; den kunne købes for 60 000 kr., hvis man kunne udbetale de 8 000 kr. Hvis man nu tænkte sig, at loven blev gennemført således, at den fulde stigning blev til fordel for ejeren, ville der efter mit skøn blive en helt uanstændig fortjeneste for dem, der havde købt en sådan ejendom og kun havde sat dette relativt lille beløb i forhold til ejendommens værdi ind. Derfor anser jeg det for at være rigtigt, at

en rimelig part af huslejestigningen kommer det offentlige til gode, og at den bliver anvendt dels til at nedsætte de personlige skatter i kommunerne, dels til fordel for den del af vore medborgere, der dårligst er i stand til at bære den huslejestigning, vi nu kommer ud for.

I sikker forvisning om, at de love, vi her gennemfører, vil bringe os et skridt nærmere til friere forhold på det boligmæssige område, så at den bevægelsesfrihed, vi har måttet undvære igennem en årrække, kan komme i stand, anbefaler jeg at stemme for de foreliggende lovforslag.

Paabøl: Når jeg tager ordet i dag, er det kun for at uddybe enkelte af de synspunkter, som jeg fremførte under første behandling.

Jeg udtalte dengang, at vi var bestemt imod boligskatten. Restriktioner bør kun opretholdes, så længe den nødsituation, der har motiveret dem, varer, og ophævelsen af restriktionerne er ikke noget rimeligt grundlag for at pålægge en enkelt befolkningsgruppe en særskat, så meget mindre som ejerne af udlejningsejendommene så vidt mig bekendt ikke på noget tidspunkt efter krigen har fået dækning for de forøgede driftsudgifter. Inflationen er jo hver gang løbet fra de forhøjelser, der er givet tilladelse til; det skete i 1951, og det skete i 1955, og inflationen vil vel også løbe fra de forhøjelser, der nu er givet tilladelse til.

Efter boligministeriets oplysning over for udvalget skulle lejen i den gamle boligmasse stige 35-40 pct. over 1939-niveauet for at give udlejerne dækning for de forøgede driftsomkostninger. Der er imidlertid hidtil kun givet tilladelse til 23-24 pct.s stigning i rene beboelsesejendomme. Med den 16 pct.s lejestigning, der nu yderligere gives tilladelse til over 2 år, en stigning, som inkluderer hensættelserne til indvendig og udvendig vedligeholdelse, vil man komme op på en 39-40 pct., og der skulle altså hermed efter boligministeriets oplysninger været givet nødtørftig dækning for stigningen i driftsudgifterne. Disse stigninger gennemføres over de første 2 år, men da lejeloven ifølge lovforslaget skal gælde i 5 år, er der al mulig udsigt til, hvis inflationen fortsætter, at vi er lige vidt om 5 år. Der er ikke i disse procenter afsat noget beløb til opret-

[Paabøl.]

ning af krigs- og efterkrigsårenes ødelæggelser.

Ud over disse stigninger vil man altså pålægge en boligskat, der svarer til ca. 14 pct. af 1939-lejen. Jeg udtalte under første behandling, at det, som det offentlige måtte have krav på, ville finde ind i de offentlige kasser ad de sædvanlige veje, gennem indkomst- og formueskatten; at dette er rigtigt, viser det materiale, der er fremkommet i udvalget.

Regeringen foreslår i København, på Frederiksberg og i købstæderne en forhøjelse på 30 pct., hvoraf man vil reservere 10 pct. til udvendig og yderligere indvendig vedligeholdelse, medens man vil inddrage de 14 pct. i form af forøgede ejendomsskatter, som kan overvælttes på lejerne, og der skulle herefter blive 6 pct. tilbage til udlejerne til dækning af yderligere driftsudgifter.

Udvalget har spurgt boligministeriet, hvor meget der ville gå ind i indkomst- og formueskat, hvis man lod ejendomsskatterne bortfalde og lod udlejerne beholde 20 pct. af lejestigningen til fri rådighed i stedet for de 6 pct. Boligministeriet oplyser, at den samlede årlige lejesum for udlejningslejligheder i byer og bymæssige bebyggelser i 1939 udgjorde ca. 340 mill. kr. Hvis man forhøjer denne leje med 30 pct., hvoraf man reserverer 10 pct. til udvendig og yderligere indvendig vedligeholdelse, skulle udlejerne altså få 20 pct. af 340 mill. kr. eller knap 70 mill. kr. til rådighed. Heraf regner man med, at stat og kommuner i indkomst- og formueskat vil tage ca. halvdelen eller ca. 35 mill. kr. som deres part. Så kan man jo spørge, hvor meget det offentlige får ind gennem den foreslåede forøgelse af ejendomsskatterne. Det samlede provenu af forhøjelsen af ejendomsskatterne er anslået til 134 mill. kr., og det skulle svare til 14 pct. af 1939-lejen. 14 pct. af 340 mill. kr., som lejen af udlejningsejendomme som sagt udgjorde i 1939, giver ca. 47 mill. kr., altså kun en tredjedel af forøgelsen af ejendomsbeskatningen. Det er således kun en tredjedel af forøgelsen af ejendomsbeskatningen, som falder på udlejningsejendomme; jeg ved ikke, om man fra regeringens side har gjort sig dette klart.

Den øvrige forøgelse refererer sig altså til den øvrige ejendomsmasse, til enfamilies-

huse, fabriks- og forretningsejendomme, byggegrunde o. s. v. Dette viser mere klart end noget andet, at der er tale om en almindelig skattemæssig omlægning.

Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp citerede en udtalelse af mig fra første behandling om, at det ikke var af principielle grunde, vi var modstandere af de forøgede ejendomsskatter. Det ærede medlem drog deraf den forhastede slutning, at vi var villige til at forhandle om denne skatteomlægning. Jeg burde utvivlsomt have sagt, at det var ikke alene af principielle grunde, vi var modstandere af boligskatten; vi er af alle andre tænkelige grunde modstandere af denne form for beskatning, men vi er det først og fremmest, fordi den er aldeles urimelig.

Jeg er ikke en mand af stærke ord, og jeg vil gerne have lov til at undersøge og overveje, før jeg fælder en endelig dom. Beskatningen er for mig ikke i første række et principsspørgsmål, men mere et spørgsmål om byrdefordeling og bæreevne, og de oplysninger, vi har fået i udvalget, bestyrker mig i min opfattelse af disse skatter.

Hvilken mening er der i at fordyre beboelsen i en- og tofamiliehuse ved at pålægge dem nye skatter? Ejerne af disse huse har hele tiden betalt markedsprisen for deres boliger. Den boligmangel, der er en følge af restriktionerne, har skabt et særligt pres på efterspørgslen efter disse huse. De har været livligt handlet til stigende priser, og som følge deraf er de opvurderet, og de ordinære ejendomsskatter er steget. Et prisfald er meget vel tænkeligt ved overgang til frit boligmarked.

Hvilken mening er der i at forhøje skatterne på landbrugsejendomme inden for købstadkommunerne og for fabriks- og forretningsejendomme, der anvendes af ejerne selv? Det har jo ikke noget med lejeudligning at gøre. Det betyder blot en skat på produktionsmidlerne og en forøgelse af omkostningsniveauet. At det er meget betydelige skattebeløb, det her drejer sig om, har jeg modtaget flere eksempler på, og man vil sikkert høre mere herom, efterhånden som erhvervslivet kommer til bevidsthed.

Jeg vil også gerne spørge, hvilken mening der er i at fordyre nybyggeriet ved at lægge flere skatter på byggegrundene. Ingen mennesker, der kender det allermindste til for-

[Paabøl.]

holdene, tror på, at det er sælgerne, der kommer til at bære de forøgede ejendoms-skatte.

Og for udlejningsejendommenes vedkom-mende: hvilken sikkerhed har man for, at der overhovedet er plads til en skat på 14 pct. af 1939-lejen, når der skal afsættes 10 pct. til yderligere indvendig og ud-vendig vedligeholdelse og ejeren skal have de 6 pct., som er tiltænkt ham til dækning af de øvrige omkostninger. Eller rettere sagt, for det er jo skattevæsenet, der tager først: hvilken sikkerhed har man for, at der, når skattevæsenet har taget sit, er penge til ejendommens forsvarlige vedligeholdelse og drift? Det har man ingen sikkerhed for.

Dette fremgår også af boligministeriets besvarelse af et spørgsmål fra udvalget ved-rørende lejelovsforslagets § 113. Det er jo den bestemmelse, hvorefter lejeforhøjel-serne tidligst kan varsles, 6 måneder før de skal træde i kraft. Denne bestemmelse medfører et meget betydeligt ekstraarbejde for ejere og advokater. Man skal skrive til lejerne to gange i stedet for én gang. Først skal man skrive til dem angående lejefor-højelsen pr. 1. april 1959, og senere skal man så skrive til dem angående lejefor-højelsen pr. 1. april 1960. Derfor har vi spurgt i udvalget, om man ikke ligesom i 1955 kunne tænke sig at tillade, at disse leje-forhøjelser blev varslet på én gang. Bolig-ministeriet har imidlertid fastholdt be- stemmelsen, idet man som begrundelse an-fører, at hvis kravet om begge forhøjelser kunne fremsættes på samme tidspunkt, ville der blandt udlejerne være en tilbøjelighed til at tage begge forhøjelser med. Jeg beder om den højtærede formands til-ladelse til af besvarelsen at citere:

„uanset at man ikke på dette tidspunkt vil kunne se, om udviklingen, herunder de øvrige i loven omhandlede foranstaltninger, måske fører til, at lejen kommer højere op, end markedsforholdene vil betinge pr. 1. april 1960.“

De øvrige foranstaltninger, man taler om, er jo skatten.

Altså, efter boligministeriets opfattelse er det ikke sikkert, at der bliver mulighed for at foretage nogen forhøjelse pr. 1. april 1960. Det er et skøn, som jeg i og for sig er

enig i; der er sikkert, som jeg også sagde under første behandling, adskillige kate-gorier af ejendomme, som ikke kan bære en forhøjelse på 30 pct., men man må gøre sig klart, at det, der kommer til at mangle, er ikke skatten, for det offentlige tager først — det tager oven i købet forud for de ting-lyste prioriteter — men det er de 10 pct., som er afsat til indvendig og udvendig vedligeholdelse, og de 6 pct., som er reser-veret udlejerne til dækning af yderligere driftsomkostninger. Det er disse udgifter, som kommer i farezonen. Det havde været bedre, hvis man ville være gået ind på vor tankegang: lade skatten falde og i stedet for reservere en større del af lejestigningen til yderligere udvendig vedligeholdelse. Det er en sund tanke, at pengene følger spillet, og der ligger også en tilfredsstillelse for lejerne, der skal betale mere i leje, i, at de får ga-ranti for, at det, de skal betale mere i leje, går til at forbedre deres boligforhold. Denne tanke har man imidlertid ikke villet gå ind på.

Jeg skal nu blot gøre nogle få yderligere bemærkninger. Det foreslås i boligstøtte-loven, at der skal kunne gives lån op til 85 pct. til lejeres erhvervelse af egen ejendom. Nu er tanken om, at lejere erhverver egen ejendom, en meget sund og god tanke, det er jeg helt enig i; men det er bare noget, der ikke er den allerfjerneste grund til at staten skal blande sig i, for det går jo ganske udmærket foruden. Det er ikke mange dage siden, jeg havde besøg af en ung sag-fører, der havde ordnet 10 af den slags over-tagelser, og som var i gang med at ordne adskilligt flere. Han sagde, at det gik ganske udmærket, for når lejerne var enige om det, kunne de i banker og sparekasser mod soli-darisk hæftelse få lån til 6 pct. i rente og 2 pct. i afdrag, og den udbetaling, de skulle præstere, drejede sig om 1 eller 1½ års for-udbetaling. Når lejerne så overtog en sådan ejendom, forhøjede de lejen i det om-fang, det var nødvendigt for at bære de af- drag, der skulle betales på prioritetsgelden, og de øvrige omkostninger, og derigennem havde man en konjunktursikret opsparing. Selvfølgelig sikrede man sig også — i mod-sætning til, hvad tilfældet er med de sociale boligselskaber — at man kunne sælge en andel til en af bestyrelsen godkendt køber.

[Paabøl.]

Man kan godt komme op på en lånegrænse af 85 pct. og i nogle tilfælde endog et stykke over. Det er en ganske udmærket ordning.

Det eneste, man i og for sig kunne tænke sig skulle være nødvendigt eller rimeligt, er en vis stempelbegunstigelse, idet de nu skal betale dobbelt stempel og også dobbelte tinglysningsafgifter, fordi det er en forening, ejendommen overdrages til. Det må være rimeligt, om en sådan forening af lejere kunne slippe med at betale normal takst. Det er de indstillet på. Det normale er, at der skal betales $\frac{1}{2}$ pct. i stempel. Jeg vil henstille til den højtærede boligministers overvejelse, om han ikke burde hviske den højtærede finansminister i øret, at der måske her var noget at gøre, hvis man vil give en rimelig støtte til disse foreninger af lejere, som overtager egen ejendom. Men statslån er ganske og aldeles overflødige og derfor skadelige. I øvrigt er tidspunktet jo nu inde til at foretage en afvikling og ikke til at skabe nydannelser inden for boligstøtten.

Som jeg nævnte under første behandling, anser jeg ikke den afvikling, der er i lovforslaget om boligbyggeri, for at være noget bevendt. Vi får ikke styr på nybyggeriet, så længe de sociale boligselskaber kan fortsætte deres virksomhed med lånegrænser op til 94 pct. dels i form af direkte udlån, dels i form af garantier, med den urimelige forskelsbehandling, at man oven i købet forøger driftstilskuddene, m²-tilskuddene, med de meget væsentlige begunstigelser, der ligger i den skattefrihed, de nyder.

Man har hørt så meget om den byggefond, som skulle finansiere fremtidens boligbyggeri, og man har oven i købet også i et drømmesyn set den situation oprinde, at boligbyggeriet kunne blive selvfinansierende. Det er derfor ganske interessant, at udvalget på et spørgsmål herom har fået oplyst, hvad der egentlig er i denne byggefond nu, efter at de sociale boligselskaber har eksisteret i en snes år — meningen var jo, at de afdrag, der kom ind, skulle bruges til nyudlån til byggeriet. Det viser sig da, at der i afdrag er indgået 65 mill. kr. i den forløbne tid. Så kan man spørge, hvor meget der da er til disposition til nybyggeri, og dér viser det sig, at kun 9 mill. kr. af de 65 mill. kr. er disponible til nybyggeri, altså kun en

brøkdel af de uhyre fordele, de sociale boligselskaber har haft på det private byggeris bekostning i form af driftstilskud, rentelettelser, høje lånegrænser o. s. v.

Ikke desto mindre havde ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, i går den dristighed at komme tilbage til det spekulationsmoment, som han påstår der er i det private byggeri. Nej, det, der har fordyret byggeriet efter krigsårene, det, der har sinket rationaliseringen, er, at der ikke har været konkurrence. Fortjenstmulighederne har eksisteret i rigt mål. Aldrig har så mange mennesker tjent så meget på byggeri som i efterkrigsårene, men der har ingen risiko været. Den omstændighed, at man har kunnet låne praktisk taget op til anskaffelsessummen, har medført en uhyre fordyrelse af boligbyggeriet, og vi får ikke styr på det, før der igen bliver fri konkurrence inden for alle former for byggeri, også højt byggeri, mellem sociale og private selskaber. Det tidspunkt er vel også kommet efter de store fordele, de sociale boligselskaber har haft i årenes løb, hvor de må kunne konkurrere med det private byggeri, når de konkurrerer om de samme lejergrupper. Hvor de løser specielle opgaver, er vi altid villige til at drøfte en særstilling. Men hvor de konkurrerer om de samme lejergrupper, således som det har været tilfældet i de senere år, er det fuldkommen urimeligt, at de skal indtage en særstilling, og det er denne særstilling, der har ødelagt mulighederne for at nå over til en højere grad af privat finansiering.

Sandau: Jeg vil gerne henlede udvalgets og den højtærede boligministers opmærksomhed på den henvendelse, der fra Butikshandelens Fællesråd er fremsendt til udvalget. Der er særlig ét punkt, jeg gerne vil henlede udvalgets opmærksomhed på. Det drejer sig om lejelovsforslagets § 74, stk. 2, der omhandler erhvervslejemål, som ifølge lejeaftalen kun skal gælde for et bestemt tidsrum. Forholdet er det, at når der imellem en udlejer og lejer er indgået en lejekontrakt på lejemål af et erhvervslokale og der i denne lejeaftale er anført et bestemt tidsrum for lejemålets varighed, altså et af de såkaldte tidsbestemte lejemål, kommer de særlige beskyttelsesregler, der i kapitel

[Sandau.]

XII er givet for erhvervslejemål, ikke til anvendelse.

Jeg finder, at dette er uheldigt. En sådan bestemmelse kan faktisk anvendes til omgåelse af den beskyttelse af butikks- og erhvervslejemål, som loven tilsigter at give. Et tidsbestemt lejemål var noget, som man f. eks. benyttede i 1930'erne for at sikre f. eks. butiksljere imod en vilkårlig opsigelse i en vis årrække. Det var altså en fordel, man gav lejereren, og som sådan var den ment. Nu derimod virker bestemmelsen om det tidsbestemte lejemål modsat, idet det ikke er til lejerens, men til udlejerens fordel; thi man tør nok spørge: hvad skal lejereren med det tidsbestemte lejemål? Loven yder ham jo beskyttelse, og han har derfor ikke et tidsbestemt lejemål behov. Der kan fra udlejerens side kun være to årsager til at fastholde et ønske om at opretholde et tidsbestemt lejemål, nemlig enten dersom denne selv skal anvende lokalerne efter et bestemt åremål til andet formål, eller hvis f. eks. huset står foran nedrivning eller lignende andre ting.

Hvor sådanne formål kan dokumenteres, er det kun rimeligt, at lejemålet kan bringes til ophør, som det kan ifølge loven, og det er sikkert også, hvad man har tilsigtet med denne bestemmelse. Ellers træder jo erstatningsbestemmelserne i kraft. Hvor dette ikke er tilfældet, er det derimod en meningsløs bestemmelse, thi herudover kan det kun have til formål at tvinge en fordel ud af lejereren, når det tidsbestemte lejemål ophører, og dette, mener jeg, er blot en omgåelse af den uopsigelighed, loven ellers tilsiger lejerne.

Jeg vil gerne anmode den højtærede boligminister om at ændre lovforslaget derhen, at de erhvervslejemål, der indgås efter kapitel XII, enten slet ikke kan indgås som tidsbestemte, eller at de lejemål, der indgås som tidsbestemte, kun kan anerkendes, dersom udlejereren kan godtgøre, at han ved lejemålets indgåelse måtte regne med at skulle anvende lokalet til andet formål, når

tidsrummet var udløbet, eller at der forelå en lignende anden årsag, men således at tvivlsspørgsmål herom skal kunne indbringes for boligretten efter de i lovforslagets § 11, stk. 2, fastsatte regler.

Der er i henvendelsen fra Butikshandelens Fællesråd andre ganske rimelige ting, som jeg vil bede udvalget se på, men jeg anser dog det af mig her nævnte forhold for det vigtigste, og jeg vil gerne bede såvel udvalget som den højtærede boligminister om at tage dette op til velvillig behandling.

Boligministeren (Bundvad): Jeg vil gerne først benytte lejligheden til at takke udvalget for det store og grundige arbejde, der er præsteret i de 2 måneder, mens boliglovskomplekset har været til behandling her i folketinget. Der er her præsteret en arbejdsindsats, som jeg finder er megen respekt værd.

Samtidig vil jeg gerne over for folketinget kvittere for den anerkendelse, der i går blev ydet ministeriets embedsmænd for det store arbejde, der er nedlagt ikke mindst i besvarelserne til udvalget; jeg skal benytte lejligheden til at bringe denne anerkendelse videre.

Jeg takker udvalgets flertal for tilslutningen til lovforslagene, men jeg må samtidig meget beklage, at udvalgets mindretal, repræsenterende venstre og det konservative folkeparti, ikke har ment at kunne give forslagene deres tilslutning.

Som alle i denne sal ved, har boligproblemerne gennem flere år trængt sig hårdt på. En løsning måtte derfor findes. Det er vel rigtigt at sige, at opgaven havde været lettere at løse, hvis man havde taget fat på den noget tidligere; men det er som bekendt ikke sket; derfor har vi alle — det gælder både flertalspartierne, regeringen og oppositionen — været stillet over for en udsat, bunden opgave, der er blevet vanskeliggjort af de mange år, der er gået, uden at man har fundet en løsning. I denne situation er det højst beklageligt at konstatere, at de to store oppositionspartier, venstre

[Boligministeren.]

og det konservative folkeparti, har nægtet at bidrage til opgavernes løsning og i stedet har lagt sig over på en ren demonstrationslinje, hvorefter ingen ved, hvad de to partier selv ville have sat i stedet, hvis de skulle have forestået opgavens løsning.

De ærede ordførere for de 2 partier gav i går udtryk for, at det særlig var lovforslaget om en ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen, der havde spærret vejen til forhandling og enighed. Det synspunkt er nu ikke helt let at forstå. Ved lovforslagenes første behandling gav venstres ordfører udtryk for, at spørgsmålet om ejendomsskylden og grundskylden ikke var et teoretisk eller et principielt spørgsmål, men et praktisk spørgsmål, og da, som folketinget ved, de 2 partier for bare 3 år siden hidrog til gennemførelse af forslag om ejendoms- og grundskyld i forbindelse med en lejelovsrevision, kunne man ved første behandling nære forhåbning om, at der måtte kunne opnås enighed med oppositionen. Men det har altså ikke været muligt, fordi det spørgsmål, der for mindre end 2 måneder siden blev opfattet som et rent praktisk spørgsmål, nu er drejet hen til at være et teoretisk og principielt problem, som fuldstændig har spærret vejen til enighed. 2 måneder — så hurtigt har man svinget rundt; den karrusel, det ærede medlem hr. Paabøl foretog for et øjeblik siden, var også i høj grad udtryk for, at der er ændret signaler på så kort tid.

Jeg beklager at måtte sige, at det er mit indtryk, at venstre og det konservative folkeparti i denne sag har villet demonstrere en modsætning til regeringen. Hertil bruger man en nyopfundet uvilje mod ejendoms- og grundskyld og afskriver her ved muligheden for at øve indflydelse på afgørende punkter i lovkomplekset.

Det er muligt, at man tror, at man ved sin holdning tjener visse grundejerinteresser, men mon det nu også er så sikkert, at man gør det? Jeg tvivler i hvert fald på det. Det er min opfattelse, at grundejerne har en langt mere realistisk vurdering af mulighederne end de 2 oppositionspartiets ærede ordførere har givet udtryk for ved deres kolde afstandtagen fra lovforslagene i udvalget og under forhand-

lingen her i går. Regeringen beklager, at det ikke har været muligt at komme på talefod med oppositionen om så vigtige spørgsmål som dem, vi her taler om; det er højst beklageligt, at oppositionen har bragt sig i den situation.

Jeg skal herefter gøre nogle bemærkninger om enkelte af de problemer, som de ærede ordførere var inde på i går.

Som indledning til sine bemærkninger om forslag til lov om boligbyggeri udtalte det ærede medlem hr. Lorentzen stærke ord om begrebet tillid, idet han med udgangspunkt heri fandt anledning til at rette et stærkt angreb på boligministeriets administration af den nugældende lov om støtte til byggeri. Det ærede medlem mente, at den administration, der var foretaget, var i strid med de torudsætninger, hvorunder 1955-lovgivningen var gennemført, og at de udlånsrammer, som 1955-loven indeholder, skulle betragtes som det absolutte maksimum, hvorover ministeriet ikke måtte komme.

Det ærede medlem sluttede ikke sine stærke ord med en konklusion, og jeg er derfor ikke helt klar over, hvad hans betragtninger skulle tage sigte på. Var det en kritik af mine forgængere som boligministre? Eller var det en kritik eller et angreb på boligministeriets embedsmænd for at føre lovgivningsmagten bag lyset? Eller var det en kritik mod mig, fordi jeg ikke har ændret den praksis, som har været ført i boligministeriet, så længe det har eksisteret, og som også har været gældende under indenrigsministeriets tidligere praktisering af den pågældende lovgivning? Det blev ikke klart.

Jeg finder det ærede medlem hr. Lorentzens bemærkninger i enhver henseende overraskende. Den fremgangsmåde, at man ved bevilling af statslån forudsætter, at de foranstående lån optages med 50 pct. af anskaffelsessummen, og at man ved udbetaling forhøjer statslånet, hvis forudsætningen ikke holder stik, hviler på en årelang praksis, der går helt tilbage til årene umiddelbart efter den sidste krigs udbrud. Det er naturligvis rigtigt, at ministeriet har været klar over, at så store foranstående lån ikke kunne opnås, men synspunktet har været dels at få et ensartet grundlag for beregningerne,

[Boligministeren.]

dels at skabe et incitament for de foranstående långivere til at komme med så høje lånetilbud som vel muligt.

Der har gentagne gange under udvalgsbehandlinger om disse problemer her i det høje ting været gjort rede for denne fremgangsmåde, og jeg ved, at en af mine forgængere, daværende indenrigs- og boligminister Aksel Møller, i en skrivelse til finansudvalget i 1951 meget nøje har givet oplysninger om disse forhold. Jeg ved også, at spørgsmålet var fremme i forbindelse med drøftelsen af loven af 1955. Ja, jeg ved oven i købet, at det ærede medlem hr. Lorentzen selv dengang fuldt ud var klar over sagens sammenhæng, for under lovforslagets anden behandling den 6. april 1955 rettede det ærede medlem en forespørgsel til daværende boligminister Johs. Kjærboel. I henhold til Folketingstidende for 1954-55 — spalte 3402 — sagde det ærede medlem hr. Lorentzen således:

„I ændringsforslag nr. 1 til § 1 hedder det, at indenrigs- og boligministeren kan give lån til byggeri som bestemt i denne lov med følgende beløb i hvert af nedenævnte finansår — og så nævnes beløbene: 335 mill. kr., 315 mill. kr., 300 mill. kr. og 300 mill. kr. Jeg går ud fra — således som vi er gået ud fra det i udvalget — at det betyder, at der kan gives tilsagn om lån op til de nævnte beløb, og jeg beder den højtærede boligminister bekræfte, at sådan skal det forstås; det vil nemlig igen sige, at når lånene bliver effektueret, vil det i mange tilfælde vise sig, at tilsagnsbeløbene er for små. Jeg tror nok, man i boligministeriet for tiden regner med, at tilsagnsbeløbene gennemsnitlig bliver overskredet med 20 pct., så derfor vil det nok være en nogenlunde rigtig bedømmelse, hvis man lægger ca. 20 pct. til de fornævnte millioner.“

Hertil svarede boligminister Kjærboel — det står spalte 3422-3423 samme år —:

„Det ærede medlem ønsker bekræftet, at de beløb, der nu ifølge lovforslaget stilles til rådighed til nybyggeri, er rådighedsbeløb og ikke udbetalingsbeløb. Dette kan jeg naturligvis bekræfte.“

Jeg synes ikke, det på en tydeligere måde kan dokumenteres, at den fremgangsmåde,

boligministeriet har fulgt under de skiftende ministre, har været folketetinget og offentligheden bekendt, og at boligministeriet til det sidste har haft ret til at mene, at der har været såvel legal som politisk dækning for den praksis, der er fulgt. Vi har alle vidst, at der ville blive tale om overskridelser på disse rådighedsbeløb, og det viser sig nu, så vidt man kan skønne, at de overskridelser, som det ærede medlem hr. Lorentzen i 1955 regnede med, nemlig ca. 20 pct., svarer til, hvad der er blevet det praktiske resultat.

Det ærede medlem talte om tillid i sine indledende bemærkninger. Jeg nærer fortsat stor tillid til det ærede medlem, og jeg tror ikke, han har fremsat sine meget kritiske bemærkninger i går mod bedre vidende, men jeg kan vel tillade mig at sige, at jeg ikke nu kan have en kvalificeret tillid til det ærede medlems hukommelse.

Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp var inde på spørgsmålet om lovforslagets § 47, stk. 2, som jo svarer til bestemmelsen i 1955-lovens § 2, stk. 2. Det ærede medlem spurgte, hvilke erfaringer man i boligministeriet har gjort med hensyn til bestemmelsen om, at man kan yde statsstøtte til byggeri, som ikke har de almindelige moderne bekvemmeligheder. Jeg kan give den oplysning, at den undtagelsesbestemmelse, der her er tale om, meget sjældent udnyttes af bygherrerne. Af det etagebyggeri, som boligministeriet har givet lån til i de senere år, er meget nær ved 100 pct. udstyret med centralvarme og varmt vand, og en stor del af byggeriet er desuden forsynet med andre moderne bekvemmeligheder som f. eks. altaner. Inden for det lave byggeri er også langt størstedelen udstyret med centralvarme og varmt vand, selv om kakkellovnsopvarmningen her spiller en langt større rolle og er mere udbredt, hvilket i øvrigt er naturligt i den byggetype. Særlige forhold gør sig gældende, når man bygger for de mindst bemidlede, idet man her i noget større omfang benytter kakkellovnsopvarmning, men jeg kan altså i almindelighed sige, at det er mit indtryk, at de forskellige bygherrer efterhånden har forstået, at det på længere sigt ikke kan lønne sig at opføre byggeri, som ikke er udstyret med moderne bekvemmeligheder.

Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-

[Boligministeren.]

Tarp rettede også et spørgsmål til finansministeren angående børnetilskuddene og pristallet. Finansministeren har bemyndiget mig til at svare, at det forholder sig netop sådan, som det ærede medlem selv sagde i går.

Det ærede medlem hr. Paabøl gjorde i dag igen et stort nummer ud af det, han kaldte forskelsbehandling mellem privat og socialt byggeri, og jeg skal ikke gå ind i en diskussion om det. Men jeg synes, at der var en inkonsekvens, idet det ærede medlem på stod, at det sociale byggeri på grund af dets højere lånegrænse havde fordyret byggeriet i almindelighed. Så kommer man uvilkårligt til at tænke på, hvorfor i alverden det private byggeri så ikke havde taget den chance, der lå i at bygge billigere, det kunne det jo bare have gjort. Men hvor har det været henne? Gør vi op lige over, hvad det sociale og hvad det private byggeri koster, og tænker vi alene på det normale boligbyggeri, så viser nogle beregninger, arbejdsmarkeds-kommissionen har foretaget, at priserne er de samme. Det ærede medlem hr. Paabøls had til socialt boligbyggeri får ham til at skyde aldeles over målet.

Det ærede medlem hr. Niels Andersen spurgte, hvorledes administrationen af de såkaldte materialebevillinger ville forme sig, når hjemmelen nu foreslås overført til boligloven, og om der tænkes på nogen ændring i forhold til, hvad jeg oplyste under behandlingen af valutiloven sidste år. Jeg kan oplyse, at det ikke er hensigten at ændre praksis, fordi hjemmelen til regulering af bygge- og anlægsvirksomheden nu foreslås overført til loven om boligbyggeri. Det er fortsat hensigten at administrere bestemmelsen så liberalt, som de økonomiske forhold tillader det.

Det ærede medlem hr. Sandau rejste spørgsmålet om en bestemmelse angående erhvervslejemål, herunder specielt spørgsmålet om tidsbegrænsede lejemål, og han spurgte mig, om jeg på forhånd ville give tilsagn om at ændre den bestemmelse. Jeg kan sige, at et sådant tilsagn vil jeg ikke på forhånd give, men jeg vil give det tilsagn, at vi kan se bestemmelsen efter en gang til, og skulle det ærede medlem hr. Sandau have ret i, at den ikke virker helt,

som det er tilsigtet, må man overveje et ændringsforslag.

Der er under udvalgsbehandlingen stillet en række ændringsforslag. Disse ændringsforslag er dels fremkaldt af forhandlingerne med udvalget, dels af henvendelser udefra, som boligministeriet og udvalget har modtaget, og endelig af forhandlinger med pengeinstitutter og andre, som har med byggeriets finansiering at gøre.

Jeg skal ikke gennemgå disse mange ændringsforslag; det gjorde udvalgets ordfører, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, på en fortrinlig måde i går. Jeg vil blot sige, at selv om der er tale om ret mange ændringsforslag, er lovforslagenes hovedlinje fastholdt. Herefter kan kort konkluderes, at der for det første er tale om visse kontrollerede huslejeforhøjelser, og at for det andet disse huslejeforhøjelser modsvarer af en række forslag med socialt sigte. Jeg vil her nævne forslaget om større byggeri for mindstbemidlede, forslaget om at udvide børnetilskudsordningen til også at omfatte den gamle boligmasse, spørgsmålet om at skaffe mulighed for forbedringer i ældre ejendomme, spørgsmålet om at give lejere mulighed for på andelsbasis at overtage en ejendom, spørgsmålet om at yde folke- og invalidepensionister en vis erstatning for huslejeforhøjelser og endelig — som det fremgår af det af indenrigsministeren forleden fremsatte lovforslag om den kommunale beskatning — spørgsmålet om overprovenuet fra den ekstraordinære ejendoms- og grundskyld at skaffe mulighed for nedsættelse af den personlige skat i kommunerne.

Måske er det ikke let at fastholde den økonomiske virkning heraf for den enkelte familie, men lad mig nævne et par eksempler. Lad os f. eks. tage en familie i Århus med en skattepligtig indkomst på 12 000 kr.; det svarer til en bruttoindkomst på 15 600 kr. Hvis der i denne familie er 3 børn og familien bor i en almindelig 3 værelses lejlighed i den ældre boligmasse, kan man regne med, at familien i dag betaler ca. 950 kr. i husleje. Denne leje vil efter forslaget kunne stige med ca. 200 kr., men til gengæld vil familien kunne få et huslejetilskud på 250 kr. og efter beregningerne i det af indenrigsministeren fremsatte lov-

[Boligministeren.]

forslag en skattelettelse på 190 kr. Familien opnår således ca. 240 kr. mere i huslejetilskud og skattelettelse, end lejestigningen udgør. Har familien kun 1 barn og bor i en 2 værelsesers gennemsnitslejlighed, kan huslejeforhøjelsen anslås til 175 kr. Familien vil ikke få huslejetilskud, men skattelettelsen vil andrage et beløb på 175 kr., svarende til huslejeforhøjelsen, og der skaffes altså fuld dækning for den øgede huslejudgift. I København vil en familie med 3 børn få en huslejeforhøjelse i en 3 værelsesers gennemsnitslejlighed i den gamle boligmasse på ca. 250 kr. Huslejetilskuddet vil kunne ydes med 425 kr., og skattelettelsen bliver 235 kr., således at familien vil få en nettolettelse i sine udgifter på 210 kr. For en familie med 1 barn i en 2 værelsesers lejlighed i København vil huslejestigningen blive 180 kr., mens skattelettelsen vil blive 235 kr., altså en nettolettelse på 55 kr.

Jeg vil gerne anmode om, at man, når man diskuterer forhøjelserne, også ser på den anden side af bogholderiet, så man kan se, hvad det faktiske resultat for den enkelte beboer reelt bliver. Som man vil se af disse eksempler, har boliglovskomplekset et klart socialt sigte, samtidig med at det løser de hovedproblemer, som uomgængeligt har presset sig på til løsning gennem mange år.

Jeg skal i øvrigt ikke kommentere lejevlovsforslaget yderligere, men jeg vil gerne sige noget om forslaget til lov om boligbyggeri.

Jeg fremhævede i min fremsættelsestale, at grundsynspunktet for forslagens finansieringsbestemmelser er, at statsfinansieringen gradvis skal reduceres og afløses af en statsgarantiordning. For regeringen er det imidlertid en forudsætning, at denne overgang kan gennemføres, uden at det går ud over boligproduktionen. I selve lovforslaget er der ikke opstillet noget egentligt program for det antal lejligheder, som bør opføres om året, men i min fremsættelsestale har jeg omtalt, at vi i de kommende år må sigte på at fastholde et byggeniveau på omkring 23 000 lejligheder om året. Jeg understregede endvidere, at i løbet af få år vil de store årgange melde sig og stille boligkrav, og produktionen må være tilsvarende større.

For mig er det en given ting, at over-

gangen fra statsfinansiering til privatfinansiering ikke lader sig gennemføre, uden at man får etableret et organiseret marked for sekundær långivning til boligbyggeriet, og det er også det, forslaget tager sigte på. Der kom i går fra de ærede medlemmer hr. Lorentzen og hr. Thestrup visse betænkeligheder til orde, nærmest som en vis tvivl om, hvorvidt det private pengemarked skulle kunne løse denne opgave, eller om det var rede til det nu. Dertil vil jeg sige, at pengemarkedet, institutionerne, der har med disse spørgsmål at gøre, har reageret overordentlig positivt på forslaget og er gået ind i et samarbejde for at komme frem til et tilfredsstillende resultat. Jeg deler altså ikke den mistillid til de private kræfter, som der blev givet udtryk for fra borgerligt hold i går. Jeg tror, der er mulighed til stede for den overgang fra statsfinansiering til privat finansiering, som lovforslaget forudsætter.

Det er klart, at vi under udarbejdelsen af retningslinjerne for disse finansieringsinstitutioner måtte støde på en række problemer, som vi ikke kunne tage endelig stilling til i første omgang. Vi forhandlede ganske vist med de interesserede organisationer og institutioner, men begge parter var jo sådan set handicappet, vi spillede som med blind makker, fordi vi ikke kunne sige konkret, hvad der kom til at stå i det pågældende forslag. Derfor kunne ingen heller give bindende tilsagn.

Nu er stillingen en anden. Ved lovforslagenes fremsættelse fik vore forhandlingspartnere grundlag for at gøre deres stilling op. Derefter har vi på ny kunnet forhandle med organisationerne, og disse forhandlinger har ført til afklaring på en række punkter.

Lad mig først nævne den traditionelle foranstående prioritering, som varetages af kredit- og hypotekforeningerne. Det er ofte sagt, at disse foreningers långivning i efterkrigsårene har været for lav, og at de burde kunne yde væsentlig større bidrag til byggeriets finansiering, uden at man udsatte obligationsejerne for en risiko. Jeg deler denne opfattelse; men når det er sagt, er jeg samtidig glad for at kunne konstatere, at der i den allerseneneste tid er sket en glædelig udvikling i retning af højere låneudmåling for kredit- og hypotekforeningernes vedkommende. Det er min opfattelse,

[Boligministeren.]

at den nye lovgivning bør kunne danne grundlag for, at foreningerne går endnu højere op.

Selv om lovforslagene måske ikke helt tilfredsstillende kredit- og hypotekforeningerne, kan jeg oplyse, at begge parter har stillet i udsigt, at den nye lovgivning skulle gøre det muligt for dem at fortsætte den senere tids opgangslinje. Efter forhandlingerne mener jeg at kunne sige, at der er god grund til at tro, at kredit- og hypotekforeningerne i løbet af en forholdsvis kort periode vil nå op på en belåningsgrænse, der alt i alt må betragtes som tilfredsstillende.

På denne baggrund har vi endvidere forhandlet til forskellige sider om oprettelse af institutter til formidling af sekundær långivning, som skal gå ind på pladsen, hvor statslånene i øjeblikket står. Det er allerede bekendt, at Danmarks Sparekasseforening og De danske Provinsbankers Forening inden lovforslagenes fremsættelse havde udarbejdet forslag til ordninger, der tog sigte på at dække en væsentlig del af parcelhusbyggeriets finansieringsbehov.

Det ærede medlem hr. Thestrup spurgte i går, hvor langt man var kommet i forhandlingerne med disse foreninger, og om der var blevet truffet aftaler med dem, og jeg havde nærmest indtryk af, at det ærede medlem mente fuldt bindende aftaler. Hertil vil jeg gerne sige, at vi har jo vanskeligt ved at træffe aftaler på grundlag af en lov, som endnu ikke er vedtaget, men dertil kommer, at sparekassernes ordning allerede for lang tid siden er trådt ud i livet, og efter de sidste forhandlinger, vi har haft med provinsbankerne, er disse parat til at etablere deres institut i løbet af meget kort tid. Med disse to finansieringsordninger vil jeg tro, at der er sikkerhed for långivning på rimelige vilkår til det parcelhusbyggeri, der hidtil har fået statslån efter den såkaldte kapitel V A-ordning.

Imidlertid er det vel naturligt, at det i særlig grad må ligge mig på sinde, at finansieringsbehovet for parcelhusbyggeriet til mindrebemidlede også bliver sikret. Jeg betragter det som meget betydningsfuldt, at også den økonomisk lille mand kan få sit eget hus at bo i. Men den økonomisk svage har ikke nogen mulighed for at skaffe

dækning for de indskud eller den opsparing, som bankernes og sparekassernes ordning forudsætter.

Det problem, vi her står over for med de små parcelhuse, tror jeg vi kan løse ved at supplere sparekassernes og bankernes finansiering gennem lovgivningens adgang til at yde garanti for de yderste midler. Jeg forstod, at sparekasserne efter sænkningen af undergrænsen for statsgaranti til 65 pct. er indstillet på at ville give lån op til 90 pct. imod statsgaranti til mindrebemidlede parcelhusejere. Det vil blive en ordning, som vil være sideløbende med sparekassernes oprindelige ordning, som bygger på en forsikringsgaranti for lån mellem 60-65 pct. og 80-85 pct. Jeg har også god grund til at vente, at provinsbankernes institut vil yde lån op til 90 pct. mod statsgaranti. Skulle det imidlertid ikke ske, så må vi, hvad de små parcelhuse angår, falde tilbage på lovens ramme, hvorefter der kan ydes statslån til netop sådanne små parcelhuse. Men jeg tror og håber, at det er muligt at løse også dette problem ad den vej, som sparekasserne og provinsbankerne er gået.

Det er bekendt, at Danske Bankers Fællesrepræsentation og Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber har fremsat hver sin skitse til oprettelse af finansieringsinstitutter, som i særlig grad tager sigte på at dække finansieringen af udlejningsbyggeriet. Såvel det ærede medlem hr. Lorentzen som det ærede medlem hr. Thestrup spurgte i går, hvordan forhandlingerne forløb. Jeg kan naturligvis ikke give enkeltheder om, hvilke resultater man i øjeblikket er nået til, men jeg kan sige, at der forhandles mellem de to parter, der hver har sit forslag, om det er muligt at lave ét forslag. Det er klart, at når de forhandlinger foregår, vil det ikke være muligt for mig — og heller ikke ønskeligt — i folketinget at give nærmere oplysninger om, hvad det er for problemer, de to parter tumler med; men jeg kan sige så meget, at skulle disse forhandlinger føre til et resultat inden tredje behandling, håber jeg, jeg kan opnå de to organisationers tilslutning til her at gøre rede for, hvad man er nået til. Boligministeriets opgave i denne forbindelse har været at formidle samarbejdet, hverken at give direktiver eller på anden måde presse parterne, men at frem-

[Boligministeren.]

stille problemerne, som de foreligger set på baggrund af lovforslaget, og derefter bidrage til, at der kunne optages forhandling for at nå et resultat.

De organisationer — og det gælder hele rækken — der har interesseret sig for oprettelsen af finansieringsinstitutter, har på forskellige punkter ønsket ændringer i lovforslagets kap. II, det kapitel, der indeholder bestemmelser om institutternes virkefelt og om de vilkår, som skal godkendes, for at de skal kunne udstede kasseobligationer. Vi har kunnet imødekomme de ønsker om ændringer, der er fremsat af de pågældende, og forslag herom er stillet ved denne anden behandling.

I tilslutning hertil vil jeg lige nævne, at vi foreslår §§ 111 og 112 ændret; det gør vi, fordi vi gerne vil give de sociale boligselskaber mulighed for at aktivisere deres reserver til gavn for fremtidigt boligbyggeri. Der er altså ingen af os, der på forhånd kan sige, hvilke bestemte institutter der vil blive oprettet, og i hvilket omfang de vil kunne løse opgaven. Vi ved konkret, at en række grupper arbejder med tanken og er meget positivt indstillet. Derfor tror jeg også, det er rigtigt, at vi fastholder overgangsbestemmelsen i § 124, hvorefter vi netop kan klare os igennem med en statsstøtte til byggeri, indtil en nyordning måtte være indarbejdet. Vi mener videre, at selv om vi får de private institutter, vil vi ikke kunne undvære en statsgaranti for de yderste midler. Jeg kan da også sige, at der er ingen af de grupper, som boligministeriet har forhandlet med siden lovforslagets fremsættelse, der har kunnet give tilbud om fuldstændig at løse finansieringen uden om statsgaranti, når man måtte forudsætte lånegrænser som ved statslånsydelse. En statsgarantiordning er altså nødvendig.

I lovforslaget gik vi ud fra en undergrænse på 75 pct. af anskaffelsessummen som udgangspunkt for statsgarantien. Denne grænse svarer til, hvad kredit- og hypotekforeninger sammenlagt har lov til at gå op til. Vi håber, at kapitalmarkedet vil betragte lån inden for denne grænse som sikkerhedsmæssigt så godt placeret, at der kan skaffes afsætning for obligationerne til rimelige kurser. Efter de forhandlinger, vi har ført, er jeg imidlertid kommet til det

resultat, at det ikke vil være tilrådeligt at fastholde grænsen på de 75 pct., og jeg har derfor stillet forslag om, at den nedsættes til 65 pct. Her har jeg navnlig lagt vægt på, at overgangen til privat finansiering ikke bør medføre en mærkbar forhøjelse af den effektive rente, som låntagere skal betale. Der må vi huske på én ting, som er afgørende for os, når vi spekulerer i fremtidige finansieringsforhold, nemlig at der også er noget, der hedder husleje, og at hvis vi ikke kan skaffe rimelige finansieringsvilkår frem, vil det medføre stigende husleje, og det bør undgås.

Det er vel forståeligt, at vi ved den foreslåede overgang fra statsfinansiering til privat finansiering kan få visse overgangs- og tilpasningsvanskeligheder. For at lette denne overgang har vi som bekendt stillet forslag om, at der gives finansministeren bemyndigelse til efter samråd med boligministeren at foretage opkøb og gensalg af obligationer inden for nettobeløb, hvis størrelse fastsættes på de årlige finanslove. Denne bestemmelse — det er lovforslagets § 3 — har indtaget en fremtrædende plads i debatten om lovforslaget både her i tinget og i pressen. Efter min mening er bestemmelsen kommet til at indtage en alt for central plads i debatten. Det skyldes måske, at der har hersket nogen tvivl om og nogen misforståelse med hensyn til hensigten med bestemmelsen og dens rækkevidde.

Jeg må have lov til at gå ud fra, at finanslovdebatten her i tinget i sidste uge har skabt større klarhed på dette punkt, og jeg skal derfor indskrænke mig til, ligesom den højtærede finansminister gjorde det forleden dag, at understrege, at hensigten med bestemmelsen er at afbøde virkningerne af pludselige og kortvarige udsving i obligationskurserne, som i begyndelsen særlig vil kunne ramme obligationer fra de nye finansieringsinstitutter, indtil disse har opnået en mere grundfæstet position på kapitalmarkedet. Andet og mere tilsigtes der ikke med bestemmelsen; men for at gøre det helt klart har jeg stillet et ændringsforslag om, at nationalbanken skal tages med på råd, når bemyndigelsen skal benyttes, og da bestemmelsen kun tager sigte på en overgangstid, har jeg desuden stillet ændringsforslag om at tidsbegrænse den indtil den 1. april 1963. Når jeg har sagt det, vil

[Boligministeren.]

jeg på den anden side gerne understrege, at jeg ikke kan følge dem, der har taget til orde for, at bestemmelsen helt skal udgå af lovforslaget som overflødig. Jeg anser den tværtimod for at være stærkt ønskelig.

I udvalgets betænkning har man gjort bemærkninger om byggeriets kvalitet, og jeg er meget glad for, at udvalget, der jo i øvrigt ellers ikke kunne enes om ret meget, i hvert fald på dette ene punkt har kunnet udtale sig i enighed. Det er klart, at den forhøjelse af boligstandard, som er nået i årene efter krigen, må søges fastholdt, også under ændrede finansieringsforhold, og jeg kan tilsige boligministeriets medvirken til, hvor ministeriet måtte have indflydelse på spørgsmålet, at fortsætte den udvikling, som så heldigt har været i gang.

Derudover skal jeg ikke gøre bemærkninger, idet jeg ganske kort vil sige om de kommunistiske ændringsforslag, at jeg må fraråde folketinget at stemme for dem. Jeg anbefaler, at man stemmer imod dem, og jeg anbefaler de øvrige ændringsforslag til vedtagelse.

Indenrigsministeren (Søren Olesen): Det ærede medlem hr. Lorentzen kom i sit indlæg i går ind på, at de husleje-forhøjelser, der kan blive tale om som følge af den ekstraordinære grundskyld og ejendoms-skyld, procentvis varierer ret stærkt fra ejendom til ejendom. Det ærede medlem kunne bl. a. ikke forstå, at der kunne være rimelighed i, at en ejendom på Østerbro med 59 lejligheder, opført i 1936, ville få en huslejestigning på 14,8 pct., medens en anden ejendom i samme kvarter med 26 lejligheder, opført i 1886, kun ville få en huslejestigning på 10,6 pct. Forklaringen herpå er dog ganske naturlig. Begge ejendomme er i 1950 vurderet til 12 gange huslejen; men huslejen i den ældre ejendom med de 26 lejligheder udgør kun 600 kr. pr. lejlighed, medens den i den nyere ejendom med de 59 lejligheder udgør 1 300 kr. pr. lejlighed. Uanset at den nye ejendom kun har godt dobbelt så mange lejligheder som den ældre, er den imidlertid som følge af den større husleje vurderet ca. 5 gange højere end den ældre ejendom. Forklaringen på forskellen i huslejestigningen for de to

ejendomme er derfor den simple, at ejendomme med billige lejligheder får større gavn af det faste fradrag og lejlighedsfradragene end de nye ejendomme, og som følge deraf får de lavere ejendomsskatter. Det resultat er efter min mening både rigtigt og rimeligt, og det stemmer ganske godt med, hvad der er anført i bemærkningerne til lovforslaget, og med det svar, jeg har afgivet over for udvalget. Når det i udvalget fremlagte materiale viser så stærke variationer i procenterne, er det altså, fordi der i materialet er medtaget forholdsvis mange ældre ejendomme med et lille lejlighedsantal og med lav husleje.

Dernæst kommer jeg til spørgsmålet om enfamilieshusene. Allerede ved første behandling gjorde jeg rede for, at langt hovedparten af enfamilieshusene får lejestigninger, der ligger væsentligt under 14 pct. At der i det talmateriale, der har været fremlagt i udvalget, forekommer enfamilieshuse, som får en lejeforhøjelse, der overstiger ca. 14 pct., svarer nøje til, hvad jeg sagde om disse forhold under første behandling, men det angår kun få. Hvad særlig angår den villa i København, som får en lejeforhøjelse på 27,8 pct., og som åbenbart alle har så meget tilovers for, skal jeg oplyse, at det drejer sig om en villa i Ryvangen på 2½ etage med bl. a. 3 toiletter, karbad og andre moderne indretninger. Når den procentvise lejeforhøjelse bliver så stor i dette tilfælde, skyldes det, at den nuværende skattepligtige lejeværdi af denne villa kun er ansat til 3 800 kr., hvilket man jo slet ikke kan leje en tilsvarende lejlighed for noget sted. Lejestigningen bliver således større som følge af de skatter, der falder på denne villa med den meget dyre grund, uden at man dog kan sige, at den ansatte leje for en sådan villa kommer over, ja, ikke engang op til, hvad en tilsvarende villa kunne lejes for andre steder.

De ærede medlemmer hr. Lorentzen og hr. Paabøl var begge inde på, at man i stedet for at forhøje ejendomsskatterne skulle have ladet ejerne indkassere en tilsvarende større lejestigning, som så kunne have været brugt til ydre vedligeholdelse. Nu må man tage i betragtning, at den øvrige lejeforhøjelse netop har til formål at skaffe midler til den ydre vedligeholdelse og at

[Indenrigsministeren.]

give ejerne en forøget afkastning. Hvis man altså lod yderligere en del af lejestigningen gå til ydre vedligeholdelse, f. eks. til — som det ærede medlem hr. Lorentzen nævnte — at pynte facaden op for, er det klart, at det ville betyde en værdistigning for ejendommen, som ejeren ville indkassere ved et kommende salg. Det vil altså sige, at lejerne ikke i større stil får glæde af det; de kommer af med den højere husleje, medens ejeren får en betydelig fortjeneste, hvad enten man vender det på den ene eller den anden måde.

Dernæst mente man — det var vist særlig det ærede medlem hr. Paabøl — at vi på grund af indtægtsstigningerne omtrent ville få de samme skatter ind, hvis man lod husejerne beholde hele stigningen, og jeg har set, at enkelte blade og aviser har været inde på den samme tankegang. Det ærede medlem hr. Paabøl anslog, at af den forøgede indtægt, husejerne ville få, ville skattevæsenet, stat og kommune, tage ca. 50 pct. Hvis det er tilfældet, må husejerne i forvejen have meget betydelige indkomster, for det er kun de allerstørste indkomster, der kan komme op på en skat på 50 pct., medens almindelige indtægter ikke nær kommer op derimod. Det vil sige, at hvis det regnestykke, det ærede medlem her opstiller, er rigtigt, er der så meget mere grund til at begrænse husejernes dels forventede indkomststigning, dels forventede værdistigning.

Det viser sig da også i disse dage, at ejendomsselskabernes aktier er i stadig stigning, og at ejendomspriserne som følge deraf også må være stigende. Det ærede medlem hr. Paabøl indrømmede også, at der havde været ivrig handel med enfamilieshuse til stigende priser, d. v. s. at disse ejendomme stadig væk er ude for en værdistigning, og det er den, vi søger at begrænse. Men ejerne af disse ejendomme får naturligvis som alle andre del i den skattnedsættelse i den personlige skat, som bliver følgen af de forøgede ejendomsskatter.

Det samme gælder landbrugsejendomme. Når man bruger det argument, at disse ejendomme ikke berøres af huslejestigningen, er det til dels rigtigt, men der er dog også beboelse i disse ejendomme. Hvis man skulle undtage nogle enkelte ejendomsgrupper fra den forhøjede ejendomsbeskatning, måtte konsekvensen blive, at disse ejere heller ikke skulle have del i den skattnedsættelse, der kommer på de personlige skatter, og en sådan undtagelse kan vi vel ikke tænke os at gøre. En sådan særlovgivning vil det være ganske umuligt at gennemføre.

I det hele taget var det ærede medlem hr. Lorentzens følelser over for ejendoms-skatterne sådan mere af personlig natur end af — skal vi sige — rent tankemæssig værdi. Det ærede medlem havde en ret indgroet mistillid til kommunernes administration og vilje til at give skattnedsættelse. Jeg kan ikke dele denne mistillid. Jeg tror ikke, at byrådene vil sætte sig hen og spekulere på, hvordan de skal finde på nye udgifter. Jeg tror, at de ganske enkelt vil lægge deres budget som hidtil, og det beløb, ejendoms-skatterne indbringer, vil de opkræve mindre i personlig skat.

Det ærede medlem henviste til, at da man i sin tid gennemførte refusionsforbundet mellem kommunerne og den kommunale udligning, sad det ærede medlem i spidsen for en kommune, og da tog det ærede medlem sammen med det øvrige styre — der altså var ret letsindigt netop med hensyn til, hvordan man omgikkes disse refusionsordninger — hvad de kunne, velsagtens ud fra den betragtning, at hvis man ikke selv åd det op, gjorde de øvrige det. Jeg er ret forbavset over en sådan tankegang hos en besindig venstremand, og når et andet æret medlem af venstre er lige ved at foreslå, at det skulle være forbudt at give skattnedsættelser, så åbner det alligevel nogle mærkelige perspektiver. Man må forstå det sådan, at venstres kærlighed til skatteyderne ikke gælder i almindelighed, men kun en lille bestemt og begrænset

[Indenrigsministeren.]

gruppe, nemlig den, der har fast ejendom; de har, mener man, krav på både forøgede indtægter og ny værdistigning.

Nu er der bare den fejlslutning i det ærede medlems tankerække, at i dette tilfælde — hvis jeg må udtrykke det så beskeden — har jeg været så forudseende, at jeg ikke har foreslået en fordeling kommunerne imellem. Den forøgede indtægt, som den enkelte kommune får gennem ejendomsskatterne, får den lov til selv at beholde; den skal ikke dele den med andre. Derfor er jeg ganske overbevist om, at kommunerne vil administrere under fuldt ansvar og altså på en noget anden måde, end det ærede medlem i sin tid administrerede den kommune, han stod i spidsen for.

Jeg tror, at der med disse ekstraordinære ejendomsskatter er skabt grundlag for en passende ligevægt mellem huslejen i ældre og nye ejendomme, som forhindrer, at en forøget indtægt kapitaliseres og fører til værdistigninger, og at der samtidig er skabt mulighed for nedsættelse af de personlige skatter til kommunen, ikke mindst til gavn for dem, som har de mindre indtægter.

Carl. P. Jensen: Såvel det ærede medlem hr. Lorentzen som det ærede medlem hr. Paabøl har igen benyttet lejligheden til at tale om det sociale byggeris begunstiggelse, en begunstiggelse, dette byggeri skulle have på bekostning af det private byggeri. Det forekommer mig, at denne tale, man kan næsten sige den eneste tale, man holder, når det drejer sig om det sociale byggeri, holdes af tradition og af dårlig vane, mere end fordi den har noget med realiteter og saglighed at gøre. Man kommer med forblommede hentydninger til, at det sociale byggeri er noget, der er forbeholdt mit parti, både når det drejer sig om at tage initiativet til at holde det i gang og administrere dette byggeri, og når man har sagt dette tilstrækkelig mange gange, ja, så venter man at opnå den virkning, at dette opfattes som noget meget odiøst. Man frakender simpelt hen det sociale byggeri, at det kan have andre motiver end at plyndre statskassen og dernæst forestå byggeri og administration uden noget som helst ansvar.

Jeg synes snart, det er på tide, at denne tale hører op. For det første er det helt

forkert at gå ud fra, at det kun er socialdemokrater, der giver sig af med denne form for byggeri, selv om det ærede medlem hr. Lorentzen gang på gang, også ved denne lejlighed, placerer de kredse, der har med dette byggeri at gøre, som kredse, der står den højtærede boligminister meget nær, som det ærede medlem sagde. Det skal formentlig forstås på den måde, at når det er tilfældet, er det noget, man skal tage sig i agt for. Hvorfor nu denne tale? Hvorfor tale om, at det sociale byggeri har en favørstilling, der begunstiger det i forhold til det private byggeri, når denne tale er en påstand, der ikke har noget med realiteter at gøre? Hvem giver man begunstiggelser? Hvem er det, man mener profiterer af det sociale byggeri? I det private boligbyggeri kan man tale om profit, om fortjeneste til bygherren; det er nu engang det, der driver privatbyggeriet frem, og det må vi tage til efterretning. Men hvor kan man påvise noget tilsvarende for det sociale byggeri? Kan man finde frem til en enkelt person, til kredse af personer, der kan profitere på administrationen af dette byggeri? Hvis man kan det, så lad os få det at vide. Har man eksempler på, at håndværksmestre, leverandører og andre kan yde arbejde og leverancer og få derfor, hvad de vil have? Jeg tror, der er mange håndværksmestre, der snarere vil sige tværtimod.

Det ærede medlem hr. Paabøl taler om, at det sociale byggeri hindrer konkurrence. Hvad dækker denne påstand? Hvad er det for noget? Hvorfor ikke nævne tingene ved deres rette navn? Det, man mener, er, at det private byggeri ikke kan få eneret på at regulere beskæftigelsen, det vil sige fremkalde den situation, at mangelen på beskæftigelse vil presse håndværksmestrene i urimelig grad, når byggeriet begrænses til langt under det, som man anser for at være nødvendigt. Tilbud og efterspørgsel erkender jeg er en god regulator, når de står i et rimeligt forhold til hinanden, men hvis efterspørgslen er væsentlig større end tilbuddet, går det ud over håndværkerstanden, ud over arbejdskraften, det går ud over lejerne, men alene til fordel for bygherren. Det er det, man mener, når man taler om konkurrence med det private byggeri.

Det sociale byggeri er undergivet ganske bestemte regler og forskrifter; der er tale

[Carl P. Jensen.]

om en kontrol, men det afgørende er, at opsparingen af overskud ved afdrag på prioriteter skal indgå i en byggefond, der skal anvendes til iværksættelse af nyt byggeri, d. v. s. til selvfinansiering. Her forsømmer det ærede medlem hr. Paabøl ingen lejlighed til at latterliggøre byggefonden. Man spørger, hvor disse midler er henne. Det ærede medlem pegede ved første behandling på, at der kun kunne være tale om midler, som kunne frigøres ved en omprioritering, der som følge af pengeforringelsen gav en gevinst. Ja, jeg vil ikke afvise, at det kan give penge, men i modsætning til de midler, der på denne måde tilvejebringes, som vi gang på gang ser det for de private bygherrers vedkommende, går disse penge i hvert fald ikke i de private lommer. Det ærede medlem spørger efter byggefondens midler på samme måde, som det ærede medlem kunne spørge en privat bygherre, hvor hans kontante penge var henne, d. v. s. hans likvide midler, hvis de var anbragt i ejendomme. Det kan da ikke være nødvendigt over for det ærede medlem, der ikke kan få øje på disse penge i klingende mønt, at gøre opmærksom på, at der på prioritetslåne i de ejendomme, der er opført som socialt byggeri, må afdrages to gange om året — ja, det er slet ikke for at minde om, at det i dag er den 11. december! Efter de almindelige regler har disse prioritetslån en relativt kort afdragsperiode, kort i forhold til ejendommenes levealder. I den private boligmasse har vi adskillige eksempler på, at optagne prioritetslån gentagne gange har været fuldt afdraget, og så er der optaget nye lån med deraf følgende gevinst for enkeltpersoner, medens omkostninger, kurstab, provision og høje lånerenter betales af lejerne. Prioritetslån i såvel det private som det sociale byggeri afdrages på et kortere åremål, end ejendommens levetid egentlig kunne berettigede til, og derved opstår der en opsparing, en formueforøgelse, fordi disse lån afdrages hurtigere, end ejendommenes brugsværdi nedsættes. Disse værdier er jo ikke noget, der forsvinder i den blå luft. Der opstår driftoverskud, når prioritetsydelseerne nedbringes, eller hvis ejendommene omprioriteres, og det kan ske uden at påvirke huslejen for den enkelte boligtager. Men gevinsten inden for det sociale

boligbyggeri går ikke i privates eller enkeltpersons lommer, gevinsten tilhører samfundet, og jeg tror, at de midler, der på denne måde kan frigøres, vil være af en sådan størrelsesorden, at det ærede medlem ikke behøver at søge med lys og lygte. Jeg tror, at man i stedet for at mistænkeliggøre det sociale byggeri skulle anlægge den samme vurdering som en god konservativ mand har anlagt, en mand, der ved, hvad han taler om, når det drejer sig om boligbyggeri, men tillige en mand, hvis sagkundskab man tilsyneladende afstår fra at gøre brug af; jeg tænker på det ærede medlem hr. Kristen Amby, som i det høje ting den 6. februar 1946 sagde mange kloge ord om det sociale byggeri; jeg skal her tillade mig at citere efter folketingets forhandlinger 1945-46, spalte 2326-27. Det ærede medlem sagde dengang:

„Man har ofte opfattet socialt byggeri som lig med offentligt byggeri, altså som en slags socialisering af byggeriet, i modsætning til det private byggeri. Dette er efter min mening en fundamental misforståelse. Mig bekendt er det private håndværkere, der ved licitation eller tilbud gennemfører byggeriet også i det sociale byggeri. Det er altså ikke således, at det er kommunen med kommunale eller staten med statsansatte håndværkere, der bygger. Socialt byggeri betyder heller ikke at byggeriet er bestemt ved en særlig social lejlighedstype til brug for mindre-bemidlede, men socialt boligbyggeri i lovens forstand omfatter det byggeri, der med udgangspunkt i de gamle andelsforeninger og i de senere sociale boligselskaber er organiseret som selvejende institutioner under statslig og kommunal kontrol, således at ingen privat profit af de opsparede prioritetsafdrag eller af fremtidige konjunkturstigninger på ejendommene er mulig.

Jeg tror, at denne definition — den er vel ikke bedre, end den slags definitioner normalt er — men jeg tror i alt fald, den både er udtømmende og rammende. Beløb, der herved kan indvindes, altså dels ved prioritetsafdrag, dels ved konjunkturstigninger, vil alene komme beboerne til gode, dels i form af en vis rente af deres indskud og en vis andel i opsparingen, dels i form af henlæggelse til boligfonds

[Carl P. Jensen.]

under kommunens bestyrelse til fremme af almindelige boligformål.

Det er derfor også efter min anskuelse ubetænkeligt, at man giver denne form for byggeri både den største rentenedsættelse og de største lån. Ingen vil kunne hævde, det er rimeligt, at privat, erhvervsmæssigt byggeri uden væsentligt tilskud af egne midler skal kunne få billige statslån. Hvis det private byggeri skulle have samme lånegrænse som det sociale, ville det jo i realiteten betyde, at man for det offentliges penge fik mulighed for en gevinst uden tilsvarende mulighed for tab. Jeg har ofte set krav om, at det private byggeri skulle have samme støtte som det sociale, det vil sige, man skulle op med lånegrænsen til 97 pct. Vi ved alle sammen, at hvis man gjorde det, ville det betyde, at det private byggeri ikke satte en eneste skilling i foretagendet, og det ville man dog ikke finde stømmende med selve det private byggeris væsen.“

Så vidt det ærede medlem hr. Kristen Amby, hvis ord har gyldighed også i dag. Det sociale byggeri bør, som det siges af det ærede medlem, have den største rentenedsættelse — det giver sig i dag udtryk i et højere m²-tilskud — og det bør også have en højere lånegrænse. Jeg er ganske enig med det ærede medlem hr. Kristen Amby, og jeg tror, man kunne få disse synspunkter bekræftet, hvis man henvendte sig til andre kyndige, der interesserer sig for det sociale byggeri, uden at det, som det ærede medlem hr. Lorentzen udtrykte sig i går, behøvede at være folk inden for dette område, der står den højtærede boligminister særlig nær. Jeg har slået efter i boligselskabernes håndbog for 1958 og konstateret, at man i de mest betydende sociale boligselskabers bestyrelser finder navne, som står de borgerlige partier nærmere, end de står den højtærede boligminister. Derfor forekommer det mig i det hele taget, at talen om favorisering af det sociale boligbyggeri på det private byggeris bekostning er en løs påstand, ikke mindst fordi den såkaldte støtte til det sociale byggeri er til større fordel for samfundet end den støtte, der ydes til det private byggeri, som er penge lige ud af lommen over i private hænder.

Lorentzen: Jeg udtalte under forhandlingen i går, at jeg tvivlede ikke om, at de sociale boligselskaber har haft en betydelig mission her i Danmark, og at jeg ikke havde til hensigt at kritisere det arbejde, de har gjort, bl. a. fordi jeg savnede det nødvendige kendskab dertil. Men jeg føler mig på den anden side nogenlunde sikker på, at det, der var sandhed i 1946, næppe er det i dag, og at de sociale boligselskaber er ved at blive en magtfaktor, der ligger temmelig nær op ad boligministeriet. Derfor vil jeg i hvert fald mene, at tiden nu må være inde til at ændre lovgivningen således, at de ikke fortsat begunstiges både på den ene og på den anden måde. Jeg vil eventuelt gerne ved lejlighed stille en forespørgsel om, hvorvidt man er bekendt med, i hvilket omfang de har dannet karteller eller på anden måde har sluttet sig sammen om indkøb o. s. v., hvilke mestre de i særlig grad bruger, om der er licitationer og mange andre ting, som man i og for sig kunne spørge om, og som offentligheden har krav på at få besked om.

Må jeg dernæst have lov til at gøre opmærksom på, når man altid er så bange for profit og taler om profitten, at vi endnu lever i et samfund, hvor den private kapital har lov til at eksistere, og så længe den har lov til at eksistere og det hele ikke er blevet socialiseret, må man regne med, at det instinkt, der ligger bag den private kapital s arbejde, er gavnligt og kommer hele samfundet til gode. Men det er et spørgsmål om helt forskellige livssyn, og derfor kan det ikke nytte, at vi fortsætter denne diskussion længere.

Jeg tror imidlertid slet ikke på, at de sociale selskaber administreres meget billigt og kun til fordel for lejerne i modsætning til den mand, der bygger privat. Han, der bygger privat, bygger måske til egen fordel, men jeg må dog sige, at han bygger i konkurrence med andre. Hvis kårene bliver lige, så tror jeg, at han administrerer billigere. Det tror jeg på, og så kan boligministeriet komme med alle de betragtninger, det vil om det ene og det andet. Det skal nok vise sig ude i praksis, at der i virkeligheden administreres billigst, når det er private folk, der fører den stadige kontrol og ved, at hver øre, der betales for meget, går fra deres egen lomme.

[Lorentzen.]

Må jeg have lov til i anledning af den højtærede boligministers forskellige besvarelser — pæne og rolige svarelses naturligvis — sige, at vi har ikke modsat os enhver forhandling i udvalget. Det er ikke rigtigt, højtærede boligminister. Forholdet er det, at vi var meget villige til at gå i forhandling. Jeg er af naturen, hvad man kalder ret positivt indstillet, og jeg ved, at jeg gjorde forsøg på at finde et forhandlingsgrundlag. Jeg stillede mig meget positivt over for en forhandling, men der var én betingelse, jeg måtte stille, og det var denne, at man tog skatten ud og så søgte at finde et andet grundlag, ikke et grundlag, der medførte, at pengene skulle gå i ejernes lommer, men eventuelt et grundlag, hvorefter pengene skulle gå til at forbedre ejendommene og blev hensat på en konto til dette formål. Yderligere kæmpede vi for de frivillige overenskomster.

Alle de ændringsforslag, den højtærede boligminister har stillet til lejelovsforslaget, bærer jo trods alt præg af, at vi har ikke været negative. Vi har ikke siddet med korslagte arme, vi har gjort, hvad vi kunne for at nå et resultat. Jeg skal erkende, at alle partier har deres ansvar for lejelovgivningen. Det havde derfor også været naturligt, om vi havde fået lejlighed til at få et medansvar for den videre udvikling af denne lovgivning.

Boligstøtteloven ser jeg noget anderledes på, fordi der er for mange ukendte størrelser. Der er bemyndigelserne og meget andet, så skulle vi nå til et forlig om boligstøtteloven, måtte vi have hatt længere tid til forhandling og til drøftelse af de forskellige kapitler. Men heller ikke dér har vi været uvillige. Vi ønsker naturligvis ikke, at alt boligbyggeri skal standses, tværtimod, vi ønsker en harmonisk udvikling, således at der kan blive boliger nok til alle, der ønsker en passende bolig.

Der er blevet talt om fortolkningen af 1955-loven. Ja, jeg står ved, hvad jeg har sagt her i tinget om denne fortolkning. Der bliver ikke ændret en tøddel i det, jeg har sagt. Man kan læse loven, og ingen kan læse loven anderledes, end at det er maksimumsbeløb, der er tale om, og intet andet. Det er ikke tilsagnsbeløb og rådigheds-

hedsbeløb. Hvis man læser loven på en anden måde, så må de, der vil det, have lov til det for min skyld, men så kan de ikke læse indenad. Det er, som jeg siger. Jeg stemte i øvrigt i sin tid mod boligstøtteloven, og mit parti stemte imod, og de beløb, vi stillede op på et tidspunkt under forhandlingerne, var maksimumsbeløb; der var ikke dikkedarer ved det. Vi kendte meget godt fra foregående love, at man kom til finansudvalget med efterhånden kalkulerede beløb og stadig væk fik flere penge. Men uanset om man tager sit udgangspunkt i den tale, jeg holdt, og uanset, om man vil kalde det et rådighedsbeløb — det mener jeg for øvrigt er ganske det samme som det, der står — må man ikke overskride et rådighedsbeløb. Og hvis man vil kalde det et tilsagnsbeløb, nu vel, så vil jeg gerne have lov til at sige derom, at så må man forlange, at tilsagnet bliver givet i overensstemmelse med de lånemuligheder, der er på det pågældende tidspunkt for første- og andenprioriteterne. Her vil jeg gerne have lov til at spørge: vil den højtærede boligminister mene, at tilsagnsbeløbene ikke er givet med højere procenter end dem, man har lov til at regne med at kredit- og hypotekforeningerne havde givet på det pågældende tidspunkt?

Må jeg dernæst sige, at når der endnu mangler ca. 800 mill. kr. af udbetalingen, så skyldes det, at det netop er kommet dette beløb til gode, at der, som en af boligministeriets folk sagde, er sket en eksplosiv udvikling i kredit- og hypotekforeningernes låns størrelse. Var lånene blevet placeret inden for de år, som loven omhandler, efter samme skala som nu, er der ingen tvivl om, at overskridelsen var blevet væsentlig større.

Nå, nu ikke mere om det. Jeg synes som sagt, at det er en mangel ved boligbyggerilovsforslaget, at man ikke har fuld klarhed over de regler, der kommer til at gælde med hensyn til det meget vigtige kap. II. Det anser jeg for en stor mangel, og jeg vil tro, at hvis regeringen ikke havde været en flertalsregering, der var slynget sammen med en lænke, ville man vel nok have betænkt sig på at komme med et forslag indeholdende denne § 9 om statsgaranti i visse tilfælde, uden at man havde

[Lorentzen.]

fået klarhed over, i hvilket omfang de private institutioner ville virke. Jeg tvivler slet ikke om den højtærede ministers gode vilje til at formidle disse forhandlinger, men jeg er desværre bange for, at han er så bundet af de sociale boligselskaber, at det bliver meget vanskeligt for ham at finde frem til den ensartede behandlingsmåde, som må være en nødvendighed.

Med hensyn til den meget berømte § 3 i lovforslaget om boligbyggeri må jeg måske komme ind på en lille smule historie. Kritikken rejste sig meget tidligt; lovforslaget var knap nok kommet frem i folketinget, før det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen i Dagens Nyheder rejste spørgsmålet. Derefter blev det omtalt under åbningsdebatten, bl. a. af det ærede medlem hr. A. C. Normann, der er politisk ordfører for det radikale venstre, og jeg vil gerne spørge det ærede medlem, der så vidt jeg ved er medlem af bestyrelsen og repræsentantskabet for nationalbanken, om det ærede medlem er tilhænger af denne § 3, selv med den ændring, der nu er foreslået. Finder det ærede medlem ikke, at det havde været regeringens pligt, forinden lovforslaget blev fremsat, at have søgt forhandling med nationalbanken for at få at vide, om nationalbanken var indforstået med, at denne bestemmelse kom med?

Endelig ville jeg gerne spørge det ærede medlem, om han er bekendt med det svar, nationalbanken har givet udvalget, og at den høje regerings tilføjelse til nationalbankens svar formentlig er et amatørgrundlag uden forhandling med de virkelig sagkyndige i nationalbanken på dette område.

Jeg ville i grunden også gerne have svaret den højtærede indenrigsminister, der er en såre flittig og rar mand, men dels tog jeg så megen tid i går, dels taler vi jo på dette område forskellige sprog, ikke i det ydre, men i det indre, med hensyn til grundskyld o. s. v.

Hvis jeg husker ret — og jeg er villig til at modtage belæring — tror jeg, at af den skat, der nu indføres, falder kun en tredjedel på udlejningsejendomme — er det ikke rigtigt? — resten falder på fabrikker og parcelhuse o. s. v. Måske vil den højtærede boligminister svare mig, om denne bestem-

melse trods alt ikke har den uheldige virkning, at de lejere, der i forvejen har fået en væsentlig forhøjelse af huslejen, hertil får føjet denne skat, medens de, der har fået den om jeg så må sige mere reglementerede lejeforhøjelse, bliver gunstigere stillet? Det må vist være rigtigt. Når man lader skatteloven virke ind igennem § 37, vil den lejer, der gennem frivillig overenskomst eller på anden måde har fået en leje, der ligger væsentligt over den, som man er gået ud fra i første omgang til udjævning af huslejeniveauerne, få denne skat herudover og således ryge højere op. Jeg er naturligvis klar over, at man i lejekontrakten kan have taget forbehold heroverfor, men det tvivler jeg meget på at der er ret mange der har gjort.

Thestrup: Jeg takker den højtærede boligminister for de oplysninger, vi fik om forhandlingerne mellem Danske Bankers Fællesrepræsentation og de sociale byggeselskaber samt om forhandlingerne vedrørende sparekassernes og provinsbankernes finansiering af byggeriet.

Jeg kan slutte mig til de udtalelser, det ærede medlem hr. Lorentzen kom med vedrørende § 3 i lovforslaget om boligbyggeri. Jeg henstiller, at der bliver en mulighed for yderligere drøftelse af dette punkt mellem anden og tredje behandling.

I anledning af den diskussion, der har fundet sted mellem den højtærede boligminister og det ærede medlem hr. Lorentzen, må jeg sige, at når man læser § 1 i byggestøtteloven af 1955, kan man ikke undgå at få det indtryk, at de beløb, der er tale om, er de absolutte, som det ærede medlem hr. Lorentzen sagde. Jeg må også indrømme, at det var min opfattelse, da vi forhandlede om loven i 1955, at de beløb, der blev talt om under forhandlingerne, var de absolutte beløb, men jeg er helt klar over den praksis, der igennem mange år har hersket.

Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp spurgte mig, om det var det konservative folkepartis mening, at staten helt skulle trække sig ud af finansieringen af boligbyggeriet. Ja, det er min opfattelse, at staten kan trække sig tilbage derfra, undtagen for så vidt angår byggeriet for de

[Thestrup.]

mindst bemidlede, hvor der efter min mening stadig vil være et område, som staten vil blive nødt til at finansiere.

Må jeg spørge, om det ærede medlem hr. Aage Fogh egentlig i 1951 ville være gået højere op end til den 5 pct.s forhøjelse, der blev resultatet. Hvis jeg erindrer ret, var det i hvert tilfælde ikke til at få hans parti med til at gå højere op dengang.

Det ærede medlem hr. Niels Andersen sagde, at der ikke var forskel på regeringspartierne og oppositionens opfattelse med hensyn til den procent, hvormed lejen skulle forhøjes; der var alene forskel på, hvordan man ville have forhøjelsen fordelt, hvordan man ville have den anvendt. Det er til dels rigtigt. Vi finder ikke selve forhøjelsesprocenten på 30 urimelig, men vi finder det urimeligt at anvende noget af forhøjelsen til skat, og vi havde hellere set, at forhøjelsesprocenten var blevet mindre, hvis vi så var blevet fri for skatten. Der har jo ikke fra oppositionens side været lagt skjul på, at vi var stemt for, at en større del af forhøjelsen, end det sker nu, f. eks. 15 pct. i alt, blev anvendt til udvendig vedligeholdelse; så havde både ejere og lejere fået glæde deraf, og så var de parcelhusejere, der nu bliver ramt ved skatten, ikke blevet ramt.

Det ærede medlem hr. Niels Andersen sagde endvidere, at man med hensyn til finansieringen agtede at begunstige bankerne. Dette er ikke rigtigt. Bankerne har ikke ønsket nogen monopolstilling, men har alene forudsat, at staten ikke påtager sig garantiforpligtelser over for andre tilsvarende institutter, således at de af bankernes institut udstedte obligationer blev ikke-konkurrencedygtige. Danske Bankers Fællesrepræsentation har lagt megen vægt på med sin skitse at skabe en bred løsning af finansieringsproblemet for udlejningsbyggeriet og på et neutralt grundlag, således at instituttet omfattede såvel de sociale bolig-selskaber som de private bygherrer, men efter at de sociale boligselskaber senere har foreslået at oprette deres eget institut, der jo udelukkende tager sigte på at fremme finansieringen af det sociale byggeri, har bankerne taget spørgsmålet op til fornyet overvejelse, idet bankerne under ingen omstændigheder vil trænge sig på og derfor

gerne trækker deres forslag tilbage, såfremt byggeriets parter selv kan klare denne opgave. Jeg tror derfor, at bankernes skitse må betragtes som en imødekommenhed over for den opfordring til det private penge- og kapitalmarked, der var indeholdt i regeringens forslag.

Må jeg i øvrigt henvise det ærede medlem hr. Niels Andersen til en artikel i Finans-tidende for den 5. ds., betitlet „Den utrolige boligdebat“. Der nævnes heri, at der er en åbenbar modstrid mellem det lovkompleks, vi her arbejder med, og den liberaliserende tone, hvori den højtærede boligminister talte, og som også fremgår af motiverne, at Danske Bankers Fællesrepræsentation fremsatte det tilbud, som jeg lige har omtalt, og at de sociale selskaber fandt anledning til at komme med deres tilbud, således som vi jo nu ved, samt at de sociale selskaber var nødt til at bede om de lovændringer, der nu er stillet forslag om, hvorefter procenten nedefter skal være 65 pct. i stedet for de 75 pct., der oprindeligt var foreslået af den høje regering. Der siges i denne artikel — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Det ligger altså klart sådan, at de sociale boligselskabers skitse i modsætning til bankernes ikke opfylder de forudsætninger, hvorpå trekantregeringens lovforslag er opbygget. Bankerne har ikke ønsket nogen statsgaranti for deres tredjeprioritetsinstituts normale virkeområde, men på trods af alle udtalelser om det modsatte vil man med vold og magt bevare statens finansieringsforpligtelser. Spillerummet for privat finansiering gennem et nyt tredjeprioritetsinstitut for storbyggeriet bliver altså siger og skriver 5 pct. — fem procent — nemlig afstanden fra kredit- og hypotekforeningernes ca. 60 pct.s långivning i de kommende år op til den nye statsgarantigrænse på 65 pct. — Det turde være for morsomt.

Bankerne har i enhver henseende imødekommet regeringens udtalte ønsker om øget privat finansiering af udlejningsbyggeriet og har lagt en skitse frem til et institut, der økonomisk kan hvile i sig selv. Nu er sagen et regerings- og lovgivningsanliggende, og her har man altså valgt (forhåbentlig er det ikke sidste ord i sagen) på trods af det private

[Thestrup.]

kapitalmarkeds tilbud om at klare sagen uden statsgaranti at give grønt lys for, at staten fortsat skal bløde.

Man må herefter have lov at sige, at det nu turde være fuldstændig fastslået, at alle de smukke ord om afvikling, normalisering, øget overgang til privat finansiering m. v. har været et parade-nummer, og at der med nedsættelsen af grænsen for statsgaranti fra 75 til 65 pct. er sket et eklatant brud på lovforslagernes motiver og boligministerens forelæggelsestale. Det, der er sket, er tilsyneladende, at da bankerne kom med det, man fra lovgivningsmagtens og regeringens side havde udtalt ønsket om, skyndte man sig at lave tingene om.

Nej, det var skam ikke meningen, at der skulle gå noget fra staten. Nu gennemføres hele komplekset tilsyneladende i princippet som forelagt med undtagelse af, at man med sænkningen af grænsen for statens garantistillelse praktisk taget har slået en streng over invitationen til det private kapitalmarked, efter at dette havde sagt ja tak.

Statens direkte kontrol med boligbyggeriet omfatter i dag omkring 12 000 lejligheder af den årlige boligproduktion, idet der kan ses bort fra de ca. 5 000 „papirløse“ lejligheder med statslån efter kap. V A. Efter denne ordning har boligministeriet nemlig ikke været belastet med indsendelse af projekter. En gennemførelse af regeringens lovforslag vil betyde, at det fremover vil være 17 000 lejligheder, der er underkastet direkte offentlig kontrol i forbindelse med offentlig finansieringsstøtte. Dette er den nøgne sandhed om et lovkompleks, det er lykkedes at sælge under betegnelsen en afviklingslovgivning.

Har socialdemokratiets to støttepartier ikke forstået et ord af det hele?“

Jeg vil slutte med at sige, at det kan kun glæde mig, og jeg lægger megen vægt på, at det går i orden, således at den private finansiering kan komme i gang. Det er ikke det, jeg vil indvende noget imod. Men når det ærede medlem hr. Niels Andersen mener, at man kan rette bebrejdelser mod bankerne og deres optræden i denne sag,

vil jeg henvise det ærede medlem til den artikel, jeg her har omtalt.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Det var på en måde interessant at høre det ærede medlem hr. Paabøl, fordi han i en vis henseende førte uortodoks tale. På den anden side må man sige, at den var lidt forvirrende, så det er muligt, at man undertiden har misforstået det ærede medlem.

Det ærede medlem fremførte til sin udtalelse ved første behandling om, at det ikke var af principielle grunde, man var imod boligskatten, den reservation, at det ikke alene var af principielle grunde. Det var det, den højtærede boligminister karakteriserede som en karruselturn. Men så tilføjede det ærede medlem hr. Paabøl, at efter hans mening måtte skatterne bedømmes ud fra spørgsmålet om byrdefordelingen. Så kan jeg ikke forstå, at man alene af principielle grunde skulle være imod den skat. Det må altså være for at yde partiet en cadeau, det ærede medlem har indføjet den rettelse.

Så forekom det mig, hvis jeg har forstået det ret, at det ærede medlem sagde, han ville reservere sig sin stilling ved afstemningerne, således at forstå, at han ikke på forhånd har bundet sig til at følge sit parti ved alle afstemningerne. Den mærkeligste udtalelse faldt dog i forbindelse med det ærede medlems betragtninger over de nye ejendomsskatter. På den ene side skildrer han den kolossale størrelsesorden, disse skatter er af. På den anden side hævder han, at de vil fordyre nybyggeriet, fordi det ikke bliver sælgeren, der kommer til at betale dem. Det er en meget besynderlig nationaløkonomi.

Der har såvel fra oppositionens som fra min side været fremsat bemærkninger om § 3 i lovforslaget om boligbyggeri, og man fortsætter hermed i dag, efter at der er foreslået ændringer og efter finansministerens argumentation under finanslovdebatten. Jeg finder, at man ved fortsat at behandle dette spørgsmål, som man gør, gør en myg til en elefant.

Det, jeg vil fremhæve her ved andenbehandlingen, er oppositionens stilling til disse meget vigtige spørgsmål. Vi har hørt, at oppositionen har nedsat et fællesudvalg,

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

der skulle finde linjen for den lovgivning med hensyn til leje- og boligspørgsmål, som de to partier ville gå ind for. Vi har, inden regeringspartierne fremsatte disse lovforslag, hørt oppositionen sige: de kan jo ikke blive enige. Og hvad så? Så fremsætter regeringspartierne lovforslag. Rege-
ringspartierne er altså blevet så enige, at de kan fremsætte forslag, og hvad siger så oppositionen? Den siger: nu kan intet ændres. Ikke desto mindre er der dog stillet ca. 80 ændringsforslag, og vi er mange inden for regeringspartierne, der er skuffet over, at der ikke har kunnet finde positivt samarbejde sted. Vi har hørt, at venstre og de konservative er så positivt interesseret i disse spørgsmål, at de ned-sætter et fællesudvalg til at finde løsninger; men efter den behandling, der har fundet sted såvel her som i udvalget i disse 2 måneder, hvor man ingen ændringsforslag, intet forslag har stillet fra oppositionens side, må man jo sige, at vi stadig er lige kloge, og jeg går også ud fra, at oppositionspartierne er det. De ved ikke, hvad de vil sætte i stedet for de lovforslag, som ligger på vort bord i dag.

Man kan jo kritisere mange bestemmelser, således som oppositionen har gjort det ud fra sine synspunkter, men man kan ikke komme uden om, at den lovgivning, vi her står over for at gennemføre, er et skridt fremad mod et frit boligmarked, det, som oppositionen også har sat som sit mål. Så kan man kritisere, som også de ærede medlemmer hr. Lorentzen og hr. Thestrup har gjort, det ulogiske i, at man ikke, når man giver adgang til fri lejeansættelse, også giver adgang til fri opsigelighed. Dertil vil jeg dog sige, at hvis kommunalbestyrelserne i de små kommuner med indtil 3 000 indbyggere efter 2 års forløb vedtager at ophæve opsigelsesforbuddet, så bliver det 1937-lovens regler, der gælder dér. Det peger dog i retning af, at man vender tilbage til de gamle regler, som oppositionen har ønsket. Hvis der ikke sker noget i de små kommuner — det gad jeg nu nok se

om der ikke gør — må det da overvejende være venstres skyld, for der er venstrestyre i de fleste af de små kommuner, så venstre må da være sikker på, at der her sker den størst mulige frigørelse.

Der sker også en betydelig nedskæring af statens udlånsvirksomhed.

Nu siger det ærede medlem hr. Thestrup i dag, at han mener ikke, at staten helt skulle trække sig ud af boligbyggeriet, den skulle kun give lån eller støtte til byggeri for de mindstbemidlede. Tidligere har det ærede medlem hr. Thestrup dog været inde på, at en gradvis overgang i det hele taget var nødvendig; tidligere har det ærede medlem dog været til at tale med. Denne lovgivning går netop i retning af at nedskære statens udlån.

Når det ærede medlem nu citerer en artikel fra Finanstidende, hvori bladet kommer til det resultat, at staten vil komme til at yde støtte til et meget større antal lejligheder i fremtiden end hidtil, synes jeg, det ærede medlem gør Finanstidende for stor ære, og jeg synes navnlig ikke, det tjener noget godt formål i den grad at mistænkeliggøre bestræbelserne for at få en privat finansiering i gang. Man mistænkeliggør regeringens indsats på dette punkt. Regeringens lovforslag skal netop muliggøre en overgang til privat finansiering i meget stort omfang. Jeg forstår slet ikke, at det ærede medlem kan fremsætte sådanne udtalelser, efter at det ærede medlem lige har hørt boligministerens udrørdning vedrørende de forhandlinger, han har haft med pengeinstitutterne og med kredse, som er interesseret i at oprette finansieringsinstitutter — både de forhandlinger, som han i ikke ringe omfang har ført, inden lovforslagene blev fremsat, og de forhandlinger, som han har ført senere, og hvorom vi har fået oplyst, at de parter, som det nu hedder sig skulle konkurrere med hinanden, forhandler indbyrdes. Meget er dog allerede opnået ved, at sparekasserne og provinsbankerne har taget en række finansieringsopgaver op. Herom er

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

der kun at sige, at de parter, der i øjeblikket forhandler med hinanden, må naturligvis blive enige, vil naturligvis blive enige og finde en sådan ordning, at de ikke kommer til at konkurrere med hinanden.

Der bliver nu rettet kritik imod det ændringsforslag, som går ud på at nedsætte undergrænsen for statens garanti fra 75 pct. til 65 pct. — jeg ved ikke, om det blot skulle opfattes som et citat fra Finanstidende, eller det var ord, som det ærede medlem hr. Thestrup gjorde til sine egne. Vi har imidlertid i dag hørt, at dette ændringsforslag er stillet efter forhandlinger med sparekasserne og provinsbankerne, hvor disse har gjort gældende, at hvis man går så langt ned, vil de have langt større mulighed for også at finansiere parcelhusbyggeri til mindrebemidlede, således at staten måske overhovedet ikke behøver at udnytte den låneramme, som er angivet i lovforslaget. Med hensyn til mulighederne for privat finansiering mener jeg, at man på dette tidspunkt må nøjes med at udtrykke sin optimisme.

Til slut vil jeg sige, at de mange ord, der fra oppositionens side er talt under denne debat, efter min opfattelse er talt for at forsvare en sagligt uforvarlig stilling, fordi man mener derved at tjene partitaktiske hensyn.

Niels Andersen: Jeg vil gerne takke den højtærede boligminister for tilsagnet om en fortsat liberal forvaltning af bemyndigelsen vedrørende materialebevillinger. Jeg håber, at denne forvaltning vil blive så liberal, at man praktisk taget ikke kan mærke, at der på dette punkt er en bemyndigelse i lovgivningen.

Til det ærede medlem hr. Paabøl vil jeg gerne sige, at jeg har indtryk af, at det efterhånden er blevet en hel religion for oppositionen at være imod den foreslåede boligskat. Modstanden bliver præciseret meget stærkt, både af venstres og det konservative folkepartis talsmænd, uden at man i og for sig fremfører en virkelig saglig argumentation.

Det ærede medlem hr. Paabøl siger, at der er tale om en særskat på en enkelt

befolkningsgruppe. Det er ikke rigtigt. Den ekstraordinære grundskyld og bygningsskyld, som er foreslået, er trods alt skatter, der overvælttes på lejerne; det er lejere og ejere i fællesskab, der kommer til at betale dem, det er ikke skatter, der væltes over på en enkelt befolkningsgruppe.

Det ærede medlem hr. Paabøl sagde videre, at denne ekstraordinære skat ville fordyre omkostningerne for en- og to-familiehuse. Det ville den gøre, såfremt det ikke samtidig skete en skattenedsættelse. Det, der kommer til at foreligge, er jo en klar omlægning fra indkomstskat til grundskyld, til ejendomsskat.

Når det ærede medlem hr. Paabøl videre siger, at lovkomplekset vil medføre en forhøjelse af omkostningsniveauet, er det direkte forkert. Hvis man gennemførte en 30 pct. stigning af huslejerne, uden at der samtidig skete nogen kompensation gennem skatterne, og uden at man hindrede, at der fandt en kapitalisering af lejeforhøjelsen sted, så ville pristallet stige derved, og så var det en foranstaltning, der ville hæve vort omkostningsniveau. Men det, der opnås ved regeringspartiernes lovkompleks, er jo netop, at man gennem en skatteforhøjelse hindrer en kapitalisering af denne huslestigning, som ville andrage 2 800 mill. kr., samt at man ved en indkomstskattenedsættelse hindrer, at pristallet stiger som følge af huslestigningen. Disse muligheder, som betyder så uendelig meget for omkostningsniveauet, undgår man ved regeringspartiernes lovforslag. Det ville derimod ikke være tilfældet, såfremt en lovgivning efter oppositionens ønske blev gennemført, og derfor tør jeg hævde, at det, vi nu står over for, er spørgsmålet, om man ønsker at hæve omkostningsniveauet eller man ønsker at begrænse det eller sætte det ned, således som følgen vil blive efter regeringspartiernes forslag. Det er et meget centralt punkt i hele vor økonomiske politik; man hører både fra ventre og det konservative folkeparti og fra erhvervenes repræsentanter, at omkostningsniveauet er noget aldeles afgørende for de konkurrencemuligheder, vort erhvervsliv har fremover. Derfor finder jeg den lovgivning, vi her er inde på, rigtig, idet den nemlig er omkostningsbegrænsende i modsætning til, hvad der ville være sket,

[Niels Andersen.]

hvis oppositionspartierne fik deres ønsker opfyldt, hvorved omkostningsniveauet ville stige.

Lad mig sige til det ærede medlem hr. Lorentzen, at retsforbundet er absolut ikke imod, at man ved at virke med privat kapital kan få en vis gevinst, naturligvis ikke; selvfølgelig skal der være et incitament til at virke med den kapital, man nu engang har, det er vi helt på linje med. Men det, vi ønsker at inddrage, er de samfundsskabte værdier; det er renten af de samfundsskabte værdier, vi skal have ind i samfundets kasse til bestridelse af de fælles opgaver, samfundet har. Selvfølgelig skal de penge, mennesker tilegner sig ved arbejde, være de pågældendes ejendom, og her er vi ved det begreb, vi havde til debat ved første behandling, her kommer vi over på ejendomsretsbegrebet, hvor jeg hævder, at man har fuldt så megen ret til de penge, man tjener ved arbejde, som til de penge, man tjener i kraft af de prisstigninger, der finder sted på ejendomme som følge af samfundets vækst. Vi står her ved det centrale problem, problemet om ejendomsretten, og jeg rettede ved første behandling det spørgsmål til det ærede medlem hr. Thestrup, om det ærede medlem ikke ville erkende, at ejendomsretten til det, man tjener ved arbejde, er fuldt så gyldig som ejendomsretten til det, man tjener i kraft af de prisstigninger, der finder sted som følge af samfundets vækst.

Det ærede medlem hr. Lorentzen siger, at kun en tredjedel af den skat, der bliver pålagt, falder på udlejningsejendomme. Det er sandsynligvis rigtigt, men når vi nu lægger den også på andre ejendomme, erhvervsejendomme o. s. v., betyder det netop, at man gennem den pristalsreduktion, der sker ved skattenedsættelser, får færre omkostninger på disse erhvervsvirksomheder. Det er en klar omlægning, der finder sted, fra skat til skyld, som i fremtiden vil betyde en omkostningshæmmende politik.

Det ærede medlem hr. Thestrup gav udtryk for enighed i den opfattelse, at 30 pct. var det rigtige tal, men fandt det helt urimeligt, at man skulle anvende en del af det til skattenedsættelse. Der må jeg henviser til de udtalelser, jeg lige har fremsat,

at det her netop drejer sig om en omkostningshæmmende foranstaltning.

Jeg har ikke i går udtalt mig om, at bankerne ønskede en monopolstilling, men det, jeg sagde, grundede sig for så vidt på en udtalelse, som det ærede medlem hr. Thestrup selv fremførte i går, der kunne lyde, som om bankerne ønskede eneret på denne finansiering. Her vil jeg til enhver tid hævde, at vi har skabt lovhjemmel for, at de instanser, der ønsker at oprette finansieringsinstitutter, får mulighed for det i fremtiden, således at vilkårene bliver ens for bankernes og sparekassernes og også for de sociale boligsekskabers vedkommende. Når der finder denne nedsættelse sted fra 75 pct. til 65 pct., er det selvfølgelig for at imødekomme muligheden for, at de sociale sekskaber kan skabe et sådant finansieringsinstitut. Jeg kan ikke se, at der er noget galt heri. Den 10 pct.s forskel må man da sige er det mest sikre i dette spil; risikoen kommer først, når man kommer højere op.

Jeg må tilslutte mig de tanker, som det ærede medlem hr. Thestrup i øvrigt gjorde sig til talsmand for. Jeg håber virkelig, at både banker og sparekasser og sociale boligsekskaber kan finde en løsning på de problemer, der foreligger med hensyn til oprettelse af finansieringsinstitutter, således at der virkelig bliver mulighed for, at hele den kapital, der er til rådighed herfor her i landet, uanset hvilket finansieringsinstitut der skal virke, bliver stillet til rådighed for fremtidigt boligbyggeri. Kernepunktet i det problem, vi her behandler, er ganske simpelt, om der nu kommer så megen fart i byggeriet, at der virkelig bliver skabt en supplering af den boligmasse, der som helhed er for hånden.

Alfred Jensen: Jeg efterlyste i går en udrødning af de nærmere omstændigheder vedrørende husstandsindkomsten. Jeg bad om at få klarlagt, om det betød en forringelse sammenlignet med sygekasseindtægten, som vi jo på mange områder regner med, eller det betød en forbedring. Ministeren har omhyggeligt undladt at svare. Jeg ved ikke, om han opretholder denne tavshed fremefter. Gør han det, må jeg tage det som udtryk for, at der ikke så ubetinget er en fordel for de mindrebemidlede ved at gå over til husstandsindkomst, men at det må-

[Alfred Jensen.]

ske er ensbetydende med en forværring. Under sådanne omstændigheder kan min gruppe ikke gå ind for det ændringsforslag, som jeg tog anledning til at knytte bemærkninger til i går.

Jeg kritiserede også i går betænkningens mangelfuldhed. Det kan ikke være rigtigt, at et udvalg, der arbejder med så omfattende og dybtgående problemer, opstiller spørgsmål, som sendes til ministeren, og som besvares, modtager henvendelser og foretager drøftelser, ikke på nogen måde giver tinget og offentligheden konkrete oplysninger om, hvad disse spørgsmål er gået ud på, og hvorledes svarene ser ud. Det er dog også almindeligt, at man knytter den slags til betænkningen som bilag, og jeg synes, det er en urimelighed, at tinget ikke får disse oplysninger.

Jeg forstår ikke, hvorfor ordføreren for udvalget hverken kom med en begrundelse for, at de ikke var taget med, eller en bebudelse af, at materialet senere ville fremkomme. Jeg ved ikke, om man kan vente noget sådant, men jeg opretholder altså mit krav om, at disse oplysninger tilstilles tinget. I den forbindelse vil jeg sige: bedre sent end aldrig! — så jeg håber, vi får materialet, inden vi skrider til tredje behandling af lovforslaget. Jeg mener, dette er nødvendigt for at kunne overskue virkningerne af det, der her er stillet op. Jeg er naturligvis taknemlig for enhver oplysning, der gives angående de forhandlinger, som har været ført i udvalget, og ministeren enkelte af ordførerne har jo da også hentydet til de spørgsmål og besvarelser, man har fået. Jeg bemærkede mig også, at ministeren — det er måske, fordi man ikke har klarlagt sagen tilstrækkeligt — forsøgte at påvise, hvor gode virkninger der ville komme af den lovgivning, man her er i gang med. Ministeren nævnte nogle tal for, hvorledes den samlede virkning af disse love ville blive over for beboere i Århus og i København. Det så jo ret strålende ud. Men ministeren må gøre sig klart, at det kun kan være enkelte eksempler, og jeg ved ikke, om de er valgt i flæng, men i så fald har ministeren i hvert fald været meget heldig, for den samlede virkning af lovforslagene kan ikke blive det, at lejere, som kan få børnetilskud, får så store fordele,

medens det for lejere, der ikke kan opnå børnetilskud, går lige op. Sådant kan det ikke være. Det er beregnet, at disse forhøjelser vil andrage 300 mill. kr.; det forslag, der er fremsat om ændring til den kommunale skattelov, siger, at der bliver 133 mill. kr. i skattelettelse, og så kan enhver da se, at der, forudsat at man giver denne skattelettelse, bliver ca. 170 mill. kr., som ikke kommer ud til befolkningen i form af skattelettelse. Og de 170 mill. kr. må jo gå i udlejernes lommer. Det er også det, der er tilfældet.

Hertil må man vel også føje, at der bliver skattestigninger for visse medborgere. Jeg har både ved første behandling og i går nævnt virkningerne for Københavns omegnskommuner af den omlægning, der her finder sted. Man beregnede i første omgang, at omegnskommunerne her og visse andre bymæssigt bebyggede sognekommuner ville få ekstraudgifter på 10 mill. kr., som de ingen dækning fik for. Nu må jeg tro, at det efter den ændring, der er foreslået, må blive 6-7 mill. kr., som man ikke får dækning for, og som altså skal opkræves ude hos skatteyderne. Det forekommer mig, at de oplysninger også må ind i billedet, og jeg fatter ikke, at man, når man fremstiller forholdene så rosenrøde, ikke lægger dokumenterne frem, så at lejerne kan se, hvilken virkning der kommer ud af det. Det lader ane, at det ikke er så godt, som det ser ud til, at der tværtimod er noget, der skal skjules og luskes igennem i en fart.

Ministeren sagde, at man skulle have taget fat på at løse problemerne tidligere, så havde det været lettere. Jeg er ikke kløgere, end at jeg mener, man for adskillige år siden tog fat på løsningen af problemet med forskellen i lejeniveauerne i de gamle og de nye bygninger. Det tog man fat på allerede i 1950. Den daværende boligminister nedsatte jo et udvalg, der skulle finde ud af en udligning, og når man ikke kom frem til en udligning dengang i større omfang, end tilfældet var med de 5-6 pct. plus de 7 pct. til vedligeholdelse, så var det, fordi der ikke var tilstrækkelig saglig begrundelse derfor, og så var det, fordi påstanden om, at udlejerne havde dårlige driftsresultater, ikke holdt. Der kunne jo ikke føres nogen dokumentation for en sådan forhøjelse, som bl. a. reaktio-

[Alfred Jensen.]

nære kræfter ønskede gennemført, som konservative og venstre talte for. Når man tog ejendomsregnskaberne frem, var det umuligt at dokumentere nogen som helst moralsk berettigelse til sådanne forhøjelser. Derfor måtte man blive stående ved 12-13 pct. Det er sandheden om den sag. Når man ikke kom højere op end 23-24 pct. for 3 år siden, var det af samme grund: der kunne ikke føres nogen som helst dokumentation for, at det var nødvendigt. Og det kan der heller ikke i dag. Selv ordføreren for socialdemokratiet måtte her stå og erkende, at hvis socialdemokratiet havde den magt, det ønskede, ville der være kommet et andet lejelovsforslag frem, og så skulle gevinsten ikke gå i udlejernes lommer.

Det ærede medlem var også så elskværdig at henvise til Kreditbanken. Nu kunne jeg også godt tage disse ting frem, men enhver ved, at de forhøjelser, der blev gennemført, er gået i spekulanternes lommer og har fremkaldt ønsker og formodninger om endnu større fordele. Derfor kunne Glindemann også sige: bare man havde gennemført lejeforhøjelsen på et tidligere tidspunkt, så havde jeg ikke været ude i de besværligheder, jeg nu er ude i. Det er sagen: man har fyldt guld i lommerne på spekulanterne, og det vil man gøre igen, gjort det under påskud af at løse de vanskelige problemer; så skulle der komme udligning i huslejeniveauerne, så skulle der komme nye og billigere boliger.

Hvis man tager den anden side af udligningen i betragtning, må man jo fastslå, at hverken den første eller den anden indsats for udligning har klaret problemet. Tager man problemet op til behandling, kommer man til det resultat, at det tværtimod er blevet værre, og at man i stedet for at gå den vej, man er gået, skulle have fulgt den opfordring, vi kom med: at man fastholder lejen i det gamle byggeri, at man drager omsorg for, at det nye byggeri opføres med rimelige og billige omkostninger, og at man fremfor at tillade lejestigninger i nybyggeri giver tilskud, så at lejen holdes nede. Det var også det, alle ønskede: at holde omkostningsniveauet nede, men man gik ikke den vej. Man gik den anden vej for at søge udligning. Nu står

man her i dag og siger: hvis det, der her foreslås, gennemføres, så er vi over de værste vanskeligheder, så vil man nå frem til udligning. Ja, vil man det? Den højtærede minister oplyste, hvad lejeforhøjelsen ville blive i Århus og København for visse familier. Så vidt jeg forstod, kom det største forhøjelsesbeløb foreløbig op på 250 kr. for en lejlighed, men vi får at vide, at det boligforslag, der foreligger her med overgang til andre finansieringsformer, tredje-prioritetsinstitutter og statsgaranti for lån, betyder en forhøjelse af lejen i nybyggeri på 300 kr. om året. Men så bliver der jo ingen udligning, for det, vi skal måle med, er ikke det, vi har; det er det, der skal bygges fremefter. Man taler om, at man skal fremme byggeriet og sikre flere lejligheder, men her får vi en større forskel. Så vil jeg endda gå ud fra, at der er adskillige lejligheder, der, selv om lejeforhøjelsen er stor nok, ikke kommer op på de 250 kr., jeg har nævnt, og det vil sige, at vi stadig har en spændvidde mellem lejeniveauet i de gamle og de nye lejligheder og stadig har baggrund for at rejse krav om, at udligningen føres videre — vi gik ikke langt nok. Det er realiteten i sagen, og det er uholdbart, at man kører frem på den måde.

Jeg forstår udmærket de svare betænkkeligheder, som socialdemokratiets ordfører havde i går med at forsvare det, der her foreligger, for det kan ikke forsvares, idet enhver kan se, at der ikke er nogen løsning på problemerne. Det er derfor, vi har vendt os mod denne lovgivning.

Der tales om, at der vil blive bygget nok efter de bestemmelser, der nu indføres. Det tvivler jeg på, ligesom jeg tvivler på, at det bliver billigere. Jeg hørte meget vel udtalelserne om, at den frie konkurrence skal sikre et fald i lejen. Hvis man ser på de priser, der tages for lejligheder i det private byggeri, er der sandelig ikke noget, der peger i den retning, tværtimod, dér holder man lejen oppe i sådanne højder, at kun et fåtal er i stand til at betale, hvad det koster. Jeg ved ikke, om man har mulighed for at komme længere ned, man har i hvert fald ikke hidtil været interesseret deri. Og selv om man snakker om fri konkurrence, hvor megen frihed er der så? Det er klarlagt her den ene gang efter den

[Alfred Jensen.]

anden, at der er aftaler på adskillige områder, som hindrer den frie konkurrence, over 60 pct., hvad materialer og lignende angår, og dertil kommer de mere skjulte aftaler. Det vil sige, at der ikke er tale om en lettelse.

Derfor siger vi, at skal vi have bygget — og det skal vi — må man ikke gå den vej, der er fulgt her, så må man fastholde den statslånsordning, vi har, og udvide og forbedre den. Det er den eneste måde, hvorpå man kan sikre et billigere boligbyggeri. Derfor siger vi, at man må sætte ind for, at de gevinster, som spekulanterne gerne vil inddrage, ikke kommer i deres lommer. Derfor vender vi os mod forhøjelsen af lejen, og derfor vender vi os mod svækkelsen af lejerbeskyttelsen, hvad opsigelse angår, og derfor siger vi, at i stedet for at komme med forslag af denne art burde man tage fat på at nationalisere den gamle boligmasse, så spekulationen i boliger blev undgået.

Vi opretholder vore ændringsforslag. Vi gør os ikke håb om at få tilslutning til dem fra anden side, men vi ved, at de stemmer med de ønsker og interesser, som lejerne har, og lejerne skal vide, at der også her på tinge er et parti og personer, som taler deres sag og stiller de forslag, som de ønsker stillet, når lovbestemmelser af denne art er til behandling.

N. Chr. Christensen: Det ærede medlem hr. Niels Andersen gjorde i sin sidste tale en bemærkning om, at han ikke her i salen havde hørt nogen saglig argumentation mod det grundskyldsforslag, der er føjet til forslaget til boliglov. Jeg tror nu, at det er gået andre, som det er gået mig: vi har hørt adskillig saglig argumentation herfor både af venstres og det konservative folkepartis ordfører. Men hvis det ærede medlem hr. Niels Andersen ikke rigtig synes om, hvad der siges af oppositionen i denne sag, vil jeg henstille til det ærede medlem og i øvrigt også til den højtærede indenrigsminister at læse en ledende artikel, som er skrevet i et retsstatsblad, der hedder Retsdemokraten. Den står i novembernummeret. Her karakteriseres hele boliglovs-komplekset som det skrappeste restriktionskompleks, der nogen sinde er forelagt folketinget til

behandling. Med den højtærede formands tilladelse vil jeg gerne bringe et enkelt citat, som netop tager sigte på det, det ærede medlem hr. Niels Andersen var inde på. Redaktøren af bladet skriver:

„I forbindelse med lejeloven får vi en boligskat på 14 pct. Det er en skæbnens ironi, at det er en retsstatsminister, som skal forelægge og forsvare denne skat, som vi hidtil har været modstandere af, og det er kompromitterende, at en del af skatten skal camoufleres som grundskyld, men måske er det netop denne bestemmelse, som har fået vore folk til at sluge hele kamelen rå. Det må håbes, at i hvert fald nogle af retsforbundets repræsentanter i folketinget må få øjnene op, inden det er for sent, og blankt stemme imod disse skandaløse lovforslag uanset følgerne.“

Jeg lagde nok mærke til, at den højtærede fiskeriminister morede sig, da jeg nævnte dette blads navn; men jeg gør opmærksom på, at redaktøren af bladet var retsforbundets kandidat i østre storkreds ved sidste valg, så det kan ikke være en retsforbundet helt uvedkommende person, der har skrevet denne artikel. Den er udtryk for, at det, som er fremhævet bl. a. af oppositionens talsmænd, og som har stået i mange aviser landet over, gærer langt ind i retsforbundets rækker, og jeg vil tro, der kommer en dag, da den højtærede fiskeriminister og den højtærede indenrigsminister holder op med at more sig.

(Kort bemærkning).

Niels Andersen: Må jeg sige til det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen, at det var uhyre interessant, at netop dette blad blev draget frem i diskussionen. Det kunne lyde, som om det var et blad, retsforbundet har, og som udkommer jævnlige og indgår i vort partimaskineri. Imidlertid vil jeg gerne oplyse, at der hidtil kun er kommet ét blad af denne karakter, og jeg tvivler på, at der overhovedet kommer flere; at det er novembernummeret, er rigtigt, men det er tillige oplyst, at det er nummer 1. Det interessante er imidlertid, at nede i artiklen giver den pågældende redaktør udtryk for, at han er meget ked af, at han ikke kan få hele huslejestigningen, idet han er ejer af

[Niels Andersen.]

ikke mindre end 23 lejligheder; det vil altså sige, at denne retsstatsmand har det nøjagtig ligesom samtlige venstremænd, havde jeg nær sagt: han ønsker naturligvis at få hele kagen.

I og for sig er det kun opløftende, at vi i retsforbundet har råd til at have afvigende meninger, men naturligvis kan det beklages, at der inden for retsforbundet er folk, der er helt på linje med den opfattelse, man i almindelighed gør gældende inden for venstre.

(Kort bemærkning).

N. Chr. Christensen: Det glæder mig, at det ærede medlem hr. Niels Andersen konstaterer, at man inden for retsforbundet har råd til at have afvigende meninger. Jeg har nu på følelsen, at redaktøren af det pågældende blad ikke har spurgt — jeg ved ikke, om man kan bruge dette nye udtryk — „den hårde kerne“ inden for retsforbundet, om han måtte skrive denne artikel, men ejendommeligt er det, at det ærede medlem først prøver at reducere dette til noget, der intet betyder. Det står imidlertid fast, at den pågældende redaktør var opstillet ved sidste valg i østre storkreds. Jeg vil tro, at han ikke bliver den eneste, der har noget at sige retsforbundet på i denne sag.

A. C. Normann: Jeg var desværre ikke til stede i salen i det øjeblik, det ærede medlem hr. Lorentzen stillede nogle spørgsmål til mig; men spørgsmålene er blevet refereret for mig, og jeg vil gerne knytte et par korte bemærkninger til dem i håb om, at jeg har forstået meningen med det ærede medlems spørgsmål rigtigt.

Jeg vil da gerne først sige, at hvad der regeringen og bankerne imellem er gået forud for lovforslagenes fremsættelse i det høje ting, er jeg ikke vidende om. Der var i en temmelig lang periode forud for fremsættelsen ikke møder i nationalbankens bestyrelse, måske fordi nationalbankdirektør Svend Nielsen var på en flere ugers rejse i Indien og, så vidt jeg husker, først kom hjem, efter at lovforslagene var blevet fremsat. Men det er vel også et sidespor, som ikke er så væsentligt, det er vel mere sagens realiteter, der interesserer det ærede medlem.

Det ærede medlem spørger mig da, om jeg har været bekendt med ordlyden af nationalbankens skrivelse til folketingsudvalget. Jeg må svare, at det har jeg ikke; det er jo nationalbankens direktion, der udtaler sig på bankens vegne. Men jeg må tilføje, at bestyrelsen har drøftet det hovedsynspunkt, som nationalbankens direktør anlagde, og enstemmigt i princippet sluttet sig til det synspunkt, nationalbankdirektøren gjorde gældende. Jeg håber, at dette svar er klart nok; det falder også sammen med den tale, jeg holdt i det høje ting under åbningsdebatten den 22. oktober i år, hvor jeg — det står sp. 214 i Folketingstidende — har sagt min mening om dette forhold, og ved at henvise til denne tale mener jeg at have svaret på det ærede medlem hr. Lorentzens spørgsmål om, hvordan jeg ser på forslagene, som de nu foreligger. Jeg har såmænd ikke ændret min principielle opfattelse i så henseende. Allerede i den tale, jeg refererer til, udtalte jeg ønsket om, at der måtte blive indføjet en bestemmelse om midlertidighed, således at den pågældende paragraf, § 3, blev gjort tidsbegrænset. Heri ligger en understregning af, at paragraffen skal anvendes til de formål, det har været regeringens hensigt at anvende den til i forbindelse med boligstøttepolitikken.

Jeg har altså fået det ønske, jeg dengang udtalte, opfyldt, og jeg har oven i købet den tilfredsstillelse, at der er tilføjet en bestemmelse om, at regeringens administration i henhold til den bemyndigelse, den her får, kun kan gennemføres efter forhandling med nationalbanken. Derefter må jeg sige, at jeg egentlig føler mig stillet ganske godt tilfreds saglig set, og jeg nærer ikke nogen tvivl om, at efter den løsning, der nu er opnået, vil den megen tale om en eventuel strid mellem nationalbanken og regeringen vise sig ikke at have noget på sig. Det er min tro, at der imellem disse to organer, der til syvende og sidst har samme interesser, vil finde et godt samarbejde sted, så der ikke kommer vanskeligheder ud af denne bestemmelse.

(Kort bemærkning).

Lorentzen: Jeg forstod på det ærede medlem hr. A. C. Normann, at han trods alt stod bag ved det svar, nationalbanken

[Lorentzen.]

har givet udvalget og dermed regeringen. Jeg kunne måske stille et spørgsmål til i denne forbindelse: mener det ærede medlem, at nationalbanken er tilfreds med den ændring, denne paragraf nu undergår? Jeg har forstået det ærede medlem således, at han mener, hans samvittighed er i orden, således at han kan stemme for bestemmelsen. Det harmonerer ikke så forfærdelig godt med det, det ærede medlem sagde under åbningsdebatten den 22. oktober — det findes i Folketingstidende sp. 214. Det ærede medlem sagde:

„Jeg for min del synes, at den berører nationalbanklovens formålsparagraf, der giver banken ansvaret for, at der oprettholdes et sikkert pengevesen her i landet, samt ansvaret for reguleringen af pengeomsætningen og kreditgivningingen.“

Jeg må minde det ærede medlem om, at i den form, paragraffen nu vil få, står der:

„Med henblik på at sikre stabile finansieringsvilkår for nybyggeriet bemyndiges finansministeren til i tiden indtil 1. april 1963 efter samråd med boligministeren og Danmarks nationalbank at foretage opkøb og gensalg af obligationer inden for nettobeløb, hvis størrelse fastsættes på de årlige finanslove.“

Det er et direkte indgreb i nationalbankens beføjelser, og der står intet som helst i bestemmelsen om, at finansministeren har pligt til at rette sig efter det råd, han får fra nationalbanken. Jeg tvivler meget på, at det ærede medlem hr. A. C. Normann, næste gang han kommer i nationalbankens bestyrelse, vil mene, at denne paragraf kan tilfredsstillende nationalbanken og det ærede medlem selv som medlem af dens bestyrelse.

A. C. Normann: Således som det ærede medlem hr. Lorentzen nu stiller sit spørgsmål, må jeg afvise at besvare det på nationalbankens vegne. Det må jeg gøre af den grund, at jeg ikke har nogen bemyndigelse dertil. Det er, som jeg sagde før, således, at når udtalelser fremsættes på nationalbankens vegne, fremsættes de af direktionen, ikke af et enkelt bestyrelsesmedlem. Når det ærede medlem spørger, om nationalbanken vil være tilfreds nu, kan jeg natur-

ligvis godt tilføje, at det ville egentlig undre mig noget, om en institution, der ikke får sine ønsker fuldt ud opfyldt — og det har banken jo ikke fået — bagefter erklærer sig fuldkommen tilfreds dermed. Det tror jeg ikke rigtig på, men jeg har som sagt ikke bemyndigelse til at udtale mig på nationalbankens vegne.

(Kort bemærkning).

Lorentzen: Det ærede medlem hr. A. C. Normann har formentlig bemyndigelse til at udtale sig på egne vegne. Synes det ærede medlem hr. A. C. Normann, at bestemmelsen nu opfylder de krav, som han selv stillede under åbningsdebatten, og som vi fandt meget forstandige og rigtige? Det kan det ærede medlem formentlig svare på.

Det ærede medlem vil formentlig også indrømme mig, at der ikke står i paragraffen, at finansministeren er bundet af de råd, han får fra nationalbanken. Jeg behøver ikke at sige mere; ellers kunne det være, jeg kom med insinuationer mod nogle andre, ikke mod det ærede medlem hr. A. C. Normann.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Jeg skal endnu en gang sige til det ærede medlem hr. Lorentzen, at jeg synes, jeg meget klart i min tale den 22. oktober i år har givet udtryk for, hvad jeg mente om bestemmelsen i § 3. Jeg har ingenting at trække fra, men jeg ser heller ikke nogen grund til at lægge noget til. Jeg sagde dengang, at jeg for min part kunne affinde mig med paragraffen, hvis bestemmelsen blev gjort midlertidig. Det ønske har jeg fået opfyldt. Jeg har oven i købet fået en tilføjelse, som jeg ikke har bedt om, hvad jeg beklager at jeg ikke gjorde, for jeg synes, den er god. Jeg har fået en tilføjelse om, at der i hvert enkelt tilfælde skal forhandles med nationalbanken, og hermed har jeg erklæret mig tilfreds.

(Kort bemærkning).

Lorentzen: Jeg har forstået, at det ærede medlem hr. A. C. Normann er tilfreds, og at det ærede medlems hovedsynspunkter åbenbart ikke ligger alt for fast. Sagen er nemlig den, at begynder man at indføre

[Lorentzen.]

bestemmelser som denne, med angreb på nationalbankens rettigheder, så vokser appetitten; men sker det, håber jeg, at det ærede medlem hr. A. C. Normann vil vise nok så stor dristighed som i dette øjeblik.

Indenrigsministeren (Søren Olesen): Det ærede medlem hr. Lorentzen stillede det spørgsmål, om det var rigtigt, at kun en tredjedel af den skat, der blev tale om, faldt på udlejningsejendommene — jeg forstod, at det ærede medlem mente på boligerne. Det er vel egentlig rigtigt nok. En hel del af den forhøjede husleje falder på forretningsejendomme, og det er jo her, de store penge tjenes, og også her, de store huslejer betales. Derfor er det naturligt nok, at en stor del af huslejeforhøjelsen og altså en betydelig del af skatterne, særlig grundskatterne, falder på disse ejendomme. Til gengæld er det også her, man drager den store nytte af samfundets foranstaltninger, af velholdte gader, af gode samfærdselsforhold, af belysning og meget andet; derfor er det ganske naturligt, at de bidrager til dækningen af udgifterne til disse foranstaltninger, som samfundet sætter i værk.

Det hænger jo sammen med det, som det ærede medlem hr. Alfred Jensen ikke rigtig kunne forstå; det ærede medlem mente ikke, det kunne passe, at lejerne i beboelsejendomme med mindre lejligheder virkelig kunne få den fordel, som de ifølge lovforslaget skulle kunne få. Jo, det ligger netop i dette, at en stor del af den huslejeforhøjelse på 300 mill. kr., som det ærede medlem nævnte, falder på forretningsejendomme og ikke på beboelsejendomme, i hvert fald ikke den del af dem, som bebos af de mindrebemidlede lejere.

Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen morede sig over, at der var en retsstatshusejer, som nu reagerede. Det synes jeg nu er heldigt. Det viser netop forskellen på vor stillingtagen og den stilling, som venstre og de konservative har taget ved

ensidigt at lægge sig på husejernes side og varetage deres interesser, medens de helt har glemte at varetage lejernes interesser. Vi har altså taget et sådant standpunkt, at en af vore husejere protesterer, og vi har også nogle lejere, der protesterer. Det kan for så vidt kun glæde os, det tyder jo på, at vi nogenlunde har ramt i midten. Hvis man derimod ensidigt går ind for den ene part og kun varetager dens interesser, ja, så får man selvfølgelig ingen protester fra den side — det er så ligetil. Hvis de to ærede partier er tilfreds med det, må de for vor skyld gerne være det.

(Kort bemærkning).

Lorentzen: Ja, jeg forstår, at den højtærede indenrigsminister er en glad mand, og det er jo kun godt. Den højtærede indenrigsminister slår altså fast, at kun en tredjedel af denne skat vedrører egentlige udlejningsejendomme. Det er rart at få det fastslået . . . (*Indenrigsministeren* [Søren Olesen]: Ja, det gælder boligudlejning!) . . . Jeg vil dog gerne sige, at det er ganske urigtigt, at venstre har ønsket ensidigt at varetage husejernes interesser; det er helt forkert. Vi har til enhver tid i udvalget sagt, at vi var villige til at foretage en ud-ligning, der ikke på noget punkt oversteg det, som regeringen havde stillet forslag om — den måtte endda godt ligge lidt under — og at vi ville båndlægge pengene fra en eventuel forhøjelse, så de blev anvendt til bestemte formål, f. eks. til udvendig vedligeholdelse. Talen om, at vi skulle være gået husejernes ærinde fremfor lejernes, er derfor urigtig; vi har kun søgt at tage et sagligt standpunkt.

(Kort bemærkning).

N. Chr. Christensen: Det var ganske interessant at høre den højtærede indenrigsminister omtale sin partifælle fra østre storkreds. Nu er partifællen blevet reduceret til bare at være husejer — jeg bruger udtrykkelig ordet reduceret, for det er han

[N. Chr. Christensen.]

åbenbart i dag i retsstatspartiets øjne. Jeg tror nu ikke, at den højtærede indenrigsminister skal tage så overlegent på denne sag. Jeg tror, at han vil få mange flere besværligheder, der slet ikke kan tilskrives de egoistiske synspunkter, som han tillagde sin tidligere partifælle — jeg går nemlig ud fra, at han ikke er partifælle mere, når han ikke har kunnet følge retsstatspartiet på dette område.

Henry Christensen: Det ærede medlem hr. A. C. Normanns bemærkninger forekommer mig at være væsentlige og interessante. Jeg går ud fra, at det ærede medlem har den samme opfattelse, som vi i vor side af salen har: at det gælder om at sikre muligheden for et liberalt samfund, og at det afgørende i den forbindelse må være det, som det ærede medlem også var inde på under åbningsdebatten, nemlig at det er nationalbanken, der har ansvaret for landets pengevæsen. Det fremgår også af den formålsparagraf, som det ærede medlem henviser til. Det afgørende synes mig her at være at få opklaret, hvorledes det ærede medlem dels som medlem af tinget, dels i sin egenskab af bestyrelsesmedlem i nationalbanken, da kan forsvare at anbefale det høje ting at stemme for en bestemmelse, der giver den højtærede finansminister en bemyndigelse til i givet fald at føre en pengepolitik i strid med nationalbankens — for det er det, man gør ved den pågældende bestemmelse. Hvis man giver den højtærede finansminister denne bemyndigelse, hvorledes kan nationalbanken så fremover have det egentlige og fulde ansvar for landets pengevæsen?

Indenrigsministeren (Søren Olesen): Det ærede medlem hr. Lorentzen sagde, at venstre i udvalget havde stillet forslag om at tage den samme huslejeforhøjelse og hensætte en del af den til udvendig vedligeholdelse af ejendommene. Det vil altså sige, at lejerne vil få den samme udgift, men de vil ikke få udsigt til en skattelettelse som den, det foreliggende lovforslag stiller dem i udsigt.

Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen talte om, at jeg havde reduceret hr. Krappert til bare at være husejer. Nej, det

har jeg ikke; jeg sagde kun, at det var naturligt, at også nogle af vore husejere protesterede. Jeg mener, det er naturligt, at enhver ser på sin egen interesse, det kan man dog ikke fortænke nogen i. Jeg forstod det ærede medlem sådan, at når man skulle tage stilling her i salen, skulle man kun tage efter stemmerne og ikke efter, hvad man mener er rigtigt og retfærdigt.

(Kort bemærkning).

Lorentzen: Jeg har ikke sagt, at venstre ville gå til 30 pct., det har jeg ikke sagt et ord om. Jeg er ked af, at den højtærede indenrigsminister næsten kan tvinge mig til at sige, hvad vi kunne have tænkt i det spørgsmål. (*Latter*). Man ler, men helt uden grund i virkeligheden. Vi har sagt: kunne man tænke sig at konvertere skatten med en eller anden procent, så det i hvert fald ikke oversteg de 30 pct.? Det er det, vi har sagt, og det er noget ganske andet. Det skulle så bindes til bestemte formål, nemlig til udvendig vedligeholdelse.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: En enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Henry Christensen. Det er en meget generaliserende måde at stille det op på, når det ærede medlem siger, at nationalbanken har ansvaret for pengevæsenet, og at dette ansvar forplumres ved en bestemmelse som den, der findes i § 3. Det hedder i nationalbankloven — jeg har den ikke ved hånden — sådan noget lignende som, at nationalbanken har ansvaret for opretholdelsen af et stabilt pengevæsen. Det er klart, at regeringens og folketingets politik overordentlig ofte har indflydelse på pengevæsenet i almindelighed. Det har også den bemyndigelse, vi hele tiden har givet finansministeren, om ret til at sælge obligationer.

Det er ikke den side af sagen, det drejer sig om. Jeg tror ikke, det vil volde vanskeligheder for nationalbanken i udførelsen af dens funktioner, at § 3 har fået den ordlyd, den nu har fået, og begrundelsen — som det ærede medlem spørger om — for, at jeg finder det forsvarligt at vedtage lovforslaget med denne ordlyd, har jeg allerede givet. Jeg tror ikke, der er nogen, der er i tvivl om mit standpunkt i denne sag,

[A. C. Normann.]

hverken efter min tale den 22. oktober eller efter min tale her i dag.

Må jeg slutte med at sige, at jeg er meget imponeret over den aktivitet, som 3 fremtrædende venstremænd udfolder her ved debattens afslutning, hvor de tager voldsomt affære over for os andre. Jeg har lyttet til denne debat i 2 dage, og det har slået mig med forfærdelse — havde jeg nær sagt, men jeg bliver ikke længere så forfærdet over, hvad venstre foretager sig — at vi har stået over for en opposition, der intet som helst positivt har haft at sige om, hvad den selv ville gøre. Den har beskæftiget sig med de mindste detaljer, som den mente at kunne kritisere hos regeringspartierne, og angrebet alle partier i flæng. Vi står over for en opposition, som i en så afgørende vigtig sag, der interesserer befolkningen så stærkt også af økonomiske grunde, overhovedet ikke er fremkommet med forslag, der kunne vise befolkningen, hvad denne opposition selv vil. Jeg er meget imponeret af denne magtfulde afslutning.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Jeg er nu mest imponeret af det ærede medlems iver for her til sidst at snakke om noget andet end det, det ærede medlem var heroppe for at snakke om. Det var det ærede medlem selv, der fornuftigt og rigtigt, forekommer det mig, under åbningsdebatten advarede mod at indføre denne § 3, for, som han sagde, den berører nationalbankens formålsparagraf, der giver banken ansvaret for, at der oprettholdes et sikkert pengevesen her i landet, samt ansvaret for regulering af pengeomsætningen og kreditgivningen. Det ærede medlem sagde altså, at det farlige var, at den berørte nationalbankens formålsparagraf. Det var fornuftigt sagt af ham; det ærede medlem kan ofte være et fornuftigt medlem af det høje ting, men så skulle han vedblive også til sagens ende at være fornuftig, for hvordan kan det svare til og harmonere med hans indstilling dengang, at han nu anbefaler at stemme for en bemyndigelse til finansministeren, der netop gør det, som det ærede medlem advarer imod, berører

nationalbankens formålsparagraf? Det er det, der sker. Det var det, det ærede medlem advarede imod dengang. Han skylder stadig en overbevisende forklaring på, hvorfor han nu anbefaler det høje ting at angribe nationalbankens suverænitet her.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Det ærede medlem hr. Lorentzen rejste spørgsmålet, men han var dog i det mindste klar over, at paragraffen var undergået en ændring, siden jeg holdt min tale den 22. oktober; det synes det ærede medlem hr. Henry Christensen ikke at have opdaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om leje.

§§ 1-13

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 1 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1465) forkastedes med 148 stemmer mod 6.

§ 14 og §§ 15-22

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466) forkastedes med 148 stemmer mod 6.

§ 23 og §§ 24-36

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466) forkastedes med 148 stemmer mod 6.

Ændringsforslag nr. 4 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466) forkastedes med 148 stemmer mod 6.

Ændringsforslag nr. 5 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466) betragtedes som bortfaldet efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 4 uden for betænkningen.

Ændringsforslag nr. 1

vedtoges med 86 stemmer mod 6; 61 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 37, således ændret, ændringsforslag nr. 2, § 38, således ændret, §§ 39-44, ændringsforslag nr. 3, § 45, således ændret, ændringsforslag nr. 4, § 46, således ændret, og §§ 47-51

vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslaget under nr. 6 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466)

forkastedes med 147 stemmer mod 6.

Ændringsforslag nr. 5, § 52, således ændret, og §§ 53-62

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 7 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466)

forkastedes med 147 stemmer mod 6.

§ 63

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 8 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466)

forkastedes med 147 stemmer mod 6.

§ 64 og ændringsforslag nr. 6

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 7

vedtoges med 84 stemmer mod 5; 62 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 8, § 65 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 9 og § 66, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 10

vedtoges med 84 stemmer mod 6; 61 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 67, således ændret, §§ 68-83, ændringsforslag nr. 11, § 84, således ændret, §§ 85-96, ændringsforslag nr. 12, § 97, således ændret, ændringsforslag nr. 13, § 98, således ændret, § 99, ændringsforslag nr. 14, § 100, således ændret, og §§ 101-105

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 15

vedtoges med 85 stemmer mod 6; 61 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 106, således ændret, § 107, ændringsforslag nr. 16, § 108, således ændret, og ændringsforslag nr. 17

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 18

vedtoges med 85 stemmer mod 5; 62 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 109 i den ændrede affattelse

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 19 betragtedes som *vedtaget* efter vedtagelsen af ændringsforslag nr. 9.

§ 110, således ændret, og § 111

vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslaget under nr. 9 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466)

forkastedes med 146 stemmer mod 6.

Ændringsforslag nr. 20 og § 112, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 11 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466)

forkastedes med 144 stemmer mod 6.

§§ 113 og 114

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 21
vedtoges med 85 stemmer mod 6; 59 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 115, således ændret, og §§ 116-122
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 22 betragtedes som vedtaget efter vedtagelsen af ændringsforslagene nr. 9 og nr. 20.

§ 123, således ændret, og §§ 124 og 125
vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslaget under nr. 10 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1466)
forkastedes med 144 stemmer mod 6.

Ændringsforslag nr. 23 om indsættelse af et nyt kapitel efter § 125
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 24
vedtoges med 90 stemmer mod 64; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

§ 126, således ændret, og §§ 127-132
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 25 betragtedes som vedtaget efter vedtagelsen af ændringsforslag nr. 11.

§ 133, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 26
vedtoges med 85 stemmer mod 6; 59 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 134, således ændret, og §§ 135-149, ændringsforslag nr. 27, § 150, således ændret, og §§ 151-155
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 28
vedtoges med 85 stemmer mod 6; 59 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 156, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om boligbyggeri.

§§ 1 og 2, ændringsforslag nr. 1, § 3, således ændret, ændringsforslagene nr. 2 og 3, § 4, således ændret, § 5, ændringsforslag nr. 4 og § 6, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5
vedtoges enstemmigt med 85 stemmer; 65 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 6, § 7 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 7, § 8, således ændret, ændringsforslag nr. 8, § 9, således ændret, ændringsforslag nr. 9 til overskriften til kapitel III og § 10
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 10
vedtoges med 91 stemmer mod 53.

Ændringsforslag nr. 1 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1467)
forkastedes med 144 stemmer mod 6.

§ 11 i den ændrede affattelse
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 11
vedtoges med 91 stemmer mod 53.

§ 12, således ændret, og ændringsforslag nr. 12
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 13
vedtoges med 91 stemmer mod 53.

Ændringsforslag nr. 14
vedtoges med 91 stemmer mod 53.

§ 13 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 15 og § 14, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 16 *vedtoges* med 85 stemmer mod 53; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 15, således ændret, og § 16 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 17 *vedtoges* med 85 stemmer mod 53; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 17, således ændret, og §§ 18 og 19 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1467) *forkastedes* med 138 stemmer mod 6.

§ 20 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1467) *forkastedes* med 138 stemmer mod 6.

§ 21 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 18 til overskriften til §§ 22 og 23 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 19, § 22, således ændret, og § 23 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1467) *forkastedes* med 138 stemmer mod 6.

§§ 24-26 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 20 *vedtoges* med 85 stemmer mod 59; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 27, således ændret, § 28, ændringsforslag nr. 21, § 29, således ændret, §§ 30-47, ændringsforslag nr. 22, § 48, således ændret, §§ 49-54, ændringsforslag nr. 23, § 55, således ændret, ændringsforslag nr. 24 og § 56, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1467) *forkastedes* med 142 stemmer mod 6.

§§ 57-59 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 6 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1467) *forkastedes* med 142 stemmer mod 6.

Ændringsforslag nr. 25, § 60, således ændret, §§ 61-65, ændringsforslag nr. 26 og § 66, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 7 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1468) *forkastedes* med 142 stemmer mod 6.

Ændringsforslag nr. 27, § 67, således ændret, § 68, ændringsforslag nr. 28, § 69, således ændret, og § 70 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 8 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1468) *forkastedes* med 142 stemmer mod 6.

Ændringsforslag nr. 29, § 71, således ændret, ændringsforslag nr. 30, § 72, således ændret, ændringsforslag nr. 31, § 73, således ændret, §§ 74 og 75, ændringsforslag nr. 32, § 76, således ændret, ændringsforslag nr. 33, § 77, således ændret, §§ 78 og 79, ændringsforslag nr. 34, § 80, således ændret, §§ 81-83, ændringsforslag nr. 35, § 84, således ændret, § 85, ændringsforslag nr. 36, § 86, således ændret, §§ 87-91, ændringsforslag nr. 37, § 92, således ændret, og §§ 93-103. *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 9 uden for betænkningen af *Alfred Jensen m. fl.* (se sp. 1468) *forkastedes* med 144 stemmer mod 6.

§ 104-110

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 38

vedtoges med 90 stemmer mod 58.

Ændringsforslag nr. 39

vedtoges med 89 stemmer mod 57.

§ 111 i den ændrede affattelse

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 40

vedtoges med 90 stemmer mod 57.

§ 112, således ændret, og §§ 113-116

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 41

vedtoges med 84 stemmer mod 5; 57 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 117, således ændret, § 118, ændringsforslag nr. 42, § 119, således ændret, ændringsforslag nr. 43, § 120, således ændret, §§ 121 og 122, ændringsforslag nr. 44, § 123, således ændret, ændringsforslag nr. 45, § 124, således ændret, og § 125
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Derpå foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen.

Lovforslagets §§ 1-8 og dets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Derpå foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v.

§§ 1 og 2, ændringsforslaget, § 3, således ændret, og §§ 4-8

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Sluttelig foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om ændring i lov om folkeforsikring. (Om personlige tillæg til invalide- og folkepensionister m. v.).

Ændringsforslag nr. 1

vedtoges med 89 stemmer mod 56.

§ 1, således ændret, og § 2

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2 om indsættelse af en ny paragraf

vedtoges med 88 stemmer mod 56; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Jeg skal lade den sidste sag på dagsordenen udgå.

Finansudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om optagelse af statslån i udlandet. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde holdes i morgen, fredag den 12. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om afvikling af statens garanti for renten af de af husmandskreditforeningerne og Sønderjyllands Kreditforening udstedte kasseobligationer.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om skoleskibsafgift.

[Formanden.]

3) *Anden behandling af:*

Forslag til toldlov.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i forbrugsafgiftslove.

5) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning angående Danmarks ratifikation af den under 15. december 1950 i Bruxelles oprettede konvention om klassifikation af varer i toldtariffer med rettelsesprotokol af 1. juli 1955 samt ratifikation af den samme sted oprettede konvention af 15. december 1950 om ansættelse af varers toldværdi.

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse.

Mødet hævet kl. 17³⁰.

31. møde.

Fredag den 12. december kl. 13.

Formanden: Vi fik i aftes meddelelse om, at medlem af folketinget, fhv. socialminister *Johan Strøm* er afgået ved døden, få dage før han skulle fejre sin 60 års fødselsdag. Det betød afbrydelse — for stedse — af en mere end 26-årig arbejdsperiode i folketinget; og det betyder en tom plads, som det ikke er så ligetil at få udfyldt.

Strøms livsgerning har vel ikke i vor tid haft præg af egentlig sensation. Bydrengen, som blev minister, er for vor generation ikke en begivenhed, der på forhånd kalder på den stærke undren. Alligevel var Johan

Strøms livsgerning noget andet og mere end selv en strålende karriere.

Den intelligente unge fabrikarbejder, der trods sin kundskabstørst ikke havde fået en læreplads, blev allerede i de helt unge år kammeraternes tillidsmand og blev sin fagorganisations formand, inden han var 30 år. Det var karakteristisk, at den ubegrænsede tillid, som Johan Strøm allerede dengang mødte, fulgte ham under alle forhold gennem hans mange hverv. Hans åbne og redelige væsen gjorde det til noget selvfølgeligt, at man havde tiltro til ham i dette ords videste forstand; og det var ikke blot hans venner og kammerater, som stolede på ham.

For at forstå Strøms videre gerning fuldt ud er det nødvendigt at erindre de vilkår, han arbejdede under som ung fagforeningsformand. Denne del af Strøms arbejdsår faldt i de hårde deflationsår i slutningen af tyverne og begyndelsen af trediverne. Det var årene med de hårde arbejdsløshedsperioder, hvor det at blive afskediget ofte betød en trøstesløs vandring fra skuffelse til skuffelse. Den unge — og følsomme — organisationsleder, der led stærkt under mødet med disse arbejdsløshedstragedier, måtte nødvendigvis her få et præg, der satte spor i alt senere virke.

Det var derfor naturligt, at Strøm, da han i 1932 blev folketingsmand, satte den største del af sine evner ind i bestræbelserne for at nå frem til bedre kår for de hårdest ramte befolkningsgrupper. Selvfølgelig havde Strøm mange andre opgaver på tinge. Han var således tingvalgt sekretær i 12 år. Han var i en lang årrække medlem af sin gruppes og sit partis ledelse; men da han i 1947 skulle overtage en post i regeringen, måtte det blive socialministerens.

Sjældent har en minister i den grad levet i sin gerning, som Strøm gjorde det, og ingen har som han kunnet glæde sig over opnåede resultater. Han erkendte redeligt, at mange havde bidraget til udformningen